POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU

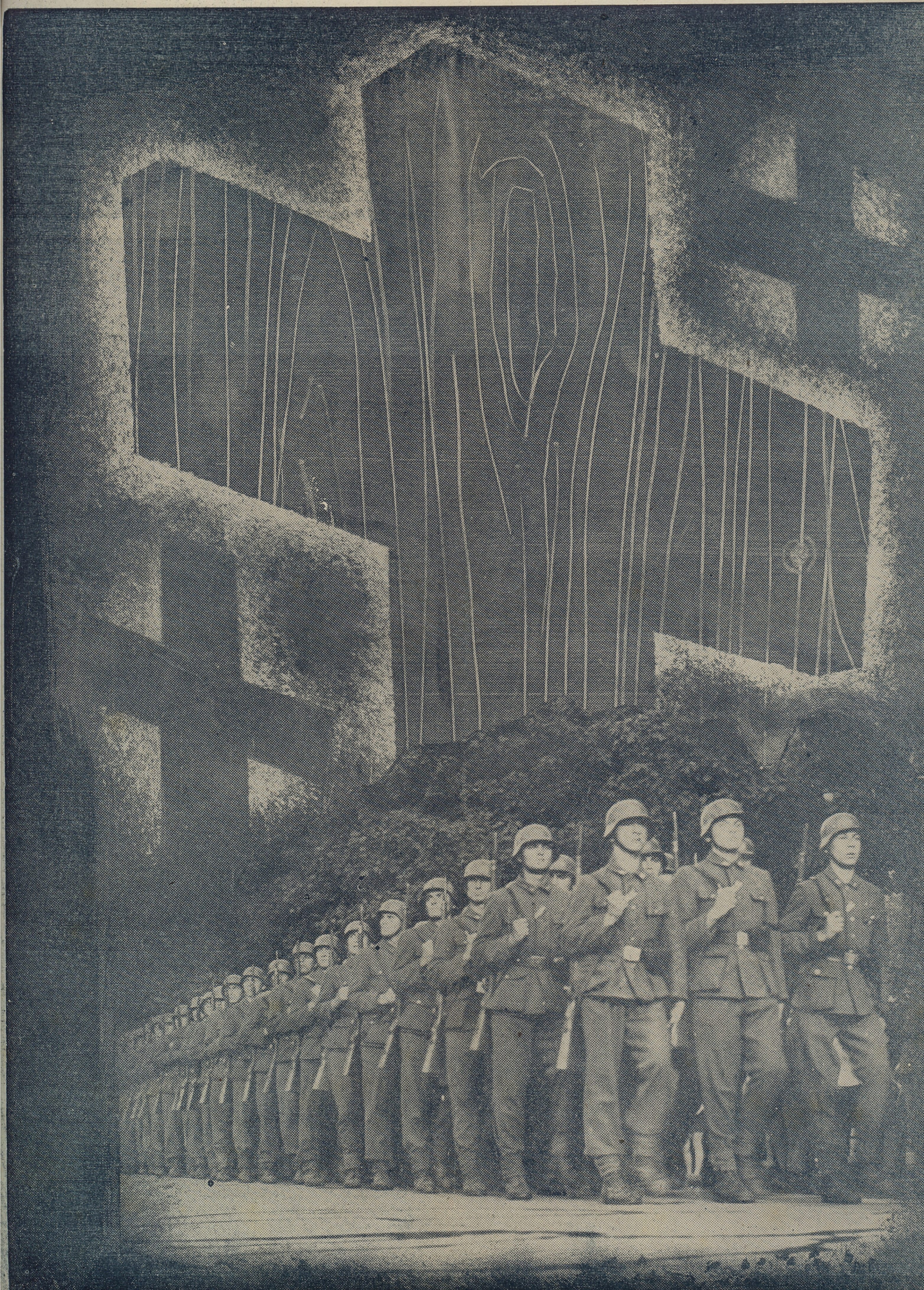
CIENA 10 KUNA. BROJ 46-7

USTAŠA

VIESTNIK HRVATSKOG USTAŠKOG OSLOBODILAČKOG POKRETA

12. XI. 1944

VIESTNIK HRV. UST. OSLOBOD. POKRETA

USTAŠA

GOD. XIV. — BR. 46.-47.
ZAGREB, 12. XI. 1944.

SVIETLO U TMINI

Naša je sadašnjica nalik olujnoj noći. Oko nas je tama neizvjestnosti, kroz koju huje vihori sumnjâ, malodušnosti i straha. U svemu tome jedni oprezno tapkaju i traže spasonosan izlaz, a drugi bezobzirno, zahvaćeni nekom unutarnjom panikom, srljaju napried, samo napried — u propast...

Ali ima još jedna skupina ljudi. To su oni treći, o kojima se najmanje govori i koji o sebi najmanje govore. Oni ne niječu težinu položaja. Ne maštaju, nego rade. Ne sanjaju, nego vrše svoju dužnost. I znadu izlaz, znadu spas. Sasvim ga pouzdano znadu.

Misle na Hrvatsku, rade i bore se za nju. Misle pošteno i razborito, rade uztrajno i bore se uporno. Bez pomišljanja na uzmicanje, bieg i kapitulaciju. U tome je, kažu, spas Hrvatske: misliti, raditi i boriti se za nju.

Danas to nije lako. Zapravo: nikad nije ni bilo, ali danas je heroizam i mučeništvo. Ne mora se, ali taj put jedini vodi do izlaza iz ovoga naoko bezizlaznog položaja.

Mučan je to put, jer je opasan i nije koristonosan. Možda se našem pokoljenju uobće ne će izplatiti. U tome smislu barem ne, da bi nam ova borba doniela udobnost i blagostanje. Ali će ga donieti onima iza nas. Nama možda, a njima sigurno.

Ta je vjera svietlo u tmini naše sadašnjice. A hrani se i jača — na grobovima mučeničkim. Odande joj snaga, polet i sjaj.

Čudno to zvuči. A ipak je tako. Nepregledni uzorni redovi kamenih i drvenih križeva i nišana palih boraca za Nezavisnu Državu Hrvatsku ona su golema moralna glavnica, iz čijega neizcrpivog vrela svi mi crpemo snage za odpor i nastavak borbe. Tamo se duhovno obogaćujemo. Tamo se rodila i razjačala misao žrtve i idealizma, koja nam svietli kao luč neugasiva i obasjava put k spasenju i pobjedi.

O ne, niste uzalud poginuli, vi znani i neznani borci za čast, sreću i slobodu Hrvatske, što sada smireno počivate izpod skromnih humaka! Ne spominjemo vas više po imenu (jer mnogima od vas, kad ste pali, nismo ni mogli saznati za ime), ali vas nismo zaboravili.

Nova je Hrvatska zahvalna. Ona počiva upravo na vašim kostima, a te su temelj neporušivi njezine bolje budućnosti. Vi ste svoje izvršili i ostavili dobar primjer nama.

Oko nas je mrak pun težkih dogadjaja, koji priete najgorim. Ali mi nismo sliepi. Obasjava nas u toj tmini svietlo s grobova najboljih sinova hrvatskog naroda — i mi vidimo.

Put, kojim nam je poći, u osvjetljenju hrabrosti i žrtve poginulih za slobodu i državnu samostalnost Hrvatske, tako je vidljiv i jasan. Oluja je, ali grobovi — stotine i tisuće njih — stoje mirni i nepomični, biele se kao putokazi na razkrižjima.

I Hrvatska je na razkrižju. Grobovi palih za nju i za nas, za buduća pokoljenja, priete i ne daju poći krivim putem kapitulacije i izdaje. Ostaje dakle samo jedan put.

Ostaje nam misliti, raditi i boriti se za Hrvatsku. Boriti se iz svih sila i do kraja. To iznova odlučujemo, na to ponovno prisižemo na grobovima naših otaca, naše braće i sinova naših!

S. VITKOVIĆ

Ja nerazumim, što hoće da kažu oni, koji vele da kraljevina Hervatska kraljevina pet stoletjah perkosivša iztoku i zapadu, nemože o sebi, neodvisna stajati. Nijedan narod nemože bez drugih narodah obstati, pa itako svako selo može kao neodvisna deržava biti.

*

Mi, ako smo muži slobode i napredka, moramo nastojati da našemu narodu izbijemo iz glave onu veru koju mu je Austria i Rusia narinula, veru kao da smo mi, uzderžavatelji Austrie, tako slabi, da nemožemo drugačije nego kao bilo čiji robovi živiti; mi moramo Hervatom kazati, da je sužnju jednako u amerikanskoj republiki i austrianskoj ali ruskoj despocii.

Dr. ANTE STARČEVIĆ

BOJNI ZOV HRVATSKE

Mi ne ćemo umrieti, nego pobiediti, a ako je smrt potrebni zalog hrvatske slobode, onda će sviet opet gledati romantiku pokreta, koji je htio surađivati s Evropom i sa svim narodima, ali nije dao gaziti i zabacivati slobodu i ime svoga naroda.

Jugoslavenska laž prieti Hrvatskoj državi. Istom kratkovidnošću i glupošću »saveznika« kao i 1918. Ili možda još kobnijim namjerama crvenih osvajača, kojima jugoslavenska, a onda i slavenska magla služi izključivo kao himbeno sredstvo razvodnjavanja narodne sloge i napora onih zemalja, koje imadu to žalostno svojstvo, da ih ubrajaju u nekakve sveslavenske osnove. Jugoslavenska ideja podjarmila je po svršetku prošlog velikog rata hrvatski narod manjem i nekulturnijem srpskom narodu. Opasnost, koja nam danas prieti mnogo je veća zbog toga, što se za velikosrpskim nadama valja prema nama i sovjetski palikuća s bakljom krvavih revolucija, od čega bi imali izgorjeti, ne samo krovovi evropskih naroda, nego i sami tisućljetni nacionalizmi trebali bi se raztopiti u vatri komunističkoga »raja«. Ovoj najezdi suprotstavlja se u Hrvatskoj državotvorni ustaški pokret na čelu s nepokolebivim i neslomivim Poglavnikom. Hrvatski narod mora odlučiti: ili se vratiti u tamnicu iz koje ga je izveo Poglavnik ili se opirati svakom novom utamničenju. Hrvatski narod mora birati: ili ustaše, ili komuniste. A budući da u Hrvatskoj ima premalo komunista, da njome vladaju, i budući, da u Kremlju imaju sovjetskije namjere, nego marksisti u našim gudurama, to u slučaju komunističke poplave u Hrvatskoj dolaze za upravljače srbijanci i sovjeti kojih pod srpom i čekićem ima i za izvoz.

Čini se, da su neprijatelji nadošavši do naših državnih granica uvidjeli hrvatsku volju za samostalnošću i republikom bez komunizma, jer su počeli u Srbiji naveliko novačiti staro i mlado pripremajući ga na »osvetnički« rat protiv Hrvata, »koji su za drugu stranu«. A »Titovo« laskanje u Beogradu srbskim odredima najtočnije govore o tome na koga se kane osloniti komunisti u ratu protiv Nezavisne Države Hrvatske.

Hrvatima nasuprot stoje danas otvorene neprijateljske karte; boljševici su ponovno Beogradu dali slobodne ruke nasuprot hrvatskih seljačkih i radničkih slojeva. »Osvojite, pa radite što hoćete«. To govore boljševici tjerajući Srbe na nas. Agenti Kremlja naime smatraju to prvom stepenicom do pretvaranja Balkana u svoju koloniju. »Dieli i vladaj«. Prije ili kasnije trebala bi Hrvatska postati sovjetskom kolonijicom ili boljševičkom »republikom« u kojoj će nadzor nad seljakom i hrvatskim radnikom vršiti srpski žandar i ruski NKV-ovac.

Nasuprot gladnih i biesnih političara s onu stranu Drine, i nasuprot raznih Jovana u partizanstvu, stoji Poglavnik sa svojom vojskom, spreman boriti se do zadnje mogućnosti za slobodu i čast Hrvatske. Hoće li i može li Hrvatski narod biti jedini luđak u sadašnjosti i napustiti svoje braniče? Ne jamči li Hrvatima Poglavnikova osoba najhrvatskiji put i najveće rodoljublje, koje u jednom narodu može postojati. Osude na smrt, progonstva, lišenje privatnog života i tisuće gorkih spoznaja Velikoga Muža govore hrvatskom narodu o Njegovoj ljubavi i radu za domovinu. Nasuprot tome iz Moskve daleke i tuđe baca ovamo pogled neki azijat i računa koliko će robova dovući u svoju hladnu i krvavu Rusiju. A niti na kraj pameti mu nije briga i skrb za nekakve Hrvate, među kojima se je našlo par luđaka, koji su povjerovali u »očinsku« skrb krvavog diktatora.

Ustaški Poglavnik prije nego je narod pozvao na ustanak jasno je razložio svoje namjere i rad. Što su do danas rekli zaluđenim ruljama partizanske vođe. I što su im drugo obećali nego ubijanje ustaških i hrvatskih uobće života? Da i pljačku gradova. To je sve, a što dolazi poslije nasilja? Ustaše umiru s poklikom »Živjela Hrvatska!«, a partizani? S kletvom na ustima ili s jugoslavijom. Tko je onda veći rodoljub? Da li onaj Poglavnik, koji je život svoj poklonio radu i borbi za Hrvatsku ili Staljinovi agenti, koji huškaju rulje, a da im prije ne kažu, što sliedi poslije prolievanja krvi.

Hrvatski seljak znade, da partizani pale gruntovnice. Oni ih ne pale zbog poreza. Pale ih zbog toga, jer prema njihovim načelima nema seljak pravo na među, na vlastitu zemlju. Hrvatskog radnika huckaju na sabotažu, a ne govore, da će ga, domognu li se njegovih žuljevitih ruku, poslati u daleku Sibiriju na rad. Oni će ga poslati, jer i treba radna snaga u pozadini, jer im treba ljudi više nego Njemačkoj. Inače ne bi i ženske trpali u borbene jedinice, crvene vojske. Rusija je velika, ali je i velik broj nepismenih i nekulturnih naroda u njoj, koji ne znaju čitati, a kamoli sudjelovati u suvremenom tehničkom ratu.

Ustaše, koji su danas postali boljim ustašama možda nego što su bili i u doba težih dana borit će se za »Antu i za Hrvatsku« do posljednjega. Neka se ovaj bojni poklik čuje iz sviju hrvatskih duša. Samo tako spasit ćemo slobodu, žuđenu i opjevanu.

Mi nećemo umrieti, nego pobiediti, a ako je smrt potrebni zalog hrvatske slobode, onda će sviet opet gledati romantiku pokreta, koji je htio surađivati s Evropom i sa svim narodima, ali nije dao gaziti i zabacivati slobodu ime svoga naroda.

Varšavski requiem neka dirne anglofile, koji se nadaju priznanju britanaca. Neutralci neka uvide, da se ovaj rat uvlači kao otrovni plin i u zakutke, u kojima ga nisu očekivali.

Vrieme je, da se otope tvrdi i spori mozgovi. Ustaški borci, koji ginu na prvim i najizloženijim postama čekaju, da za njima stignu pričuve osvještenog naroda, koje će im omogućiti posljednji sudbonosni i pobjedonosni juriš na neprijatelja. Od svakog Hrvata traži se spremnost i dragovoljstvo za domovinu.

Svi koji žele spasiti sveto tlo Države Hrvatske neka znadu bojni zov našega oružja.

Hrvatski sinovi! Naš je bojni poklik:

ZA DOM I POGLAVNIKA — SPREMNI!

PRIZNANJE ŽRTVAMA

ODLUKE MINISTRA POSTROJNIKA O PRIZNANJU PRAVA NA DRŽAVNU POMOĆ

Odlukom ministra postrojnika od 21. srpnja 1944. br. D. p. 251-1944. priznato je Evi Čuk iz Dolj. Kovačice, občina Nova Rača, kotar Bjelovar, udovi iza pokojnog Ivana Čuk, životom postradalog ustaškog tabornog pobočnika, temeljem §§ 4 i 8 zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika I. dočinovničkog razreda 1. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

»Odlukom ministra postrojnika od 21. listopada 1944. broj D. p. 186-1944. priznato je Andriji Mariniću iz Zagreba, ustaškom taborskom pobočniku tabora Otočac, temeljem §§ 4 i 8 zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika I. dočinovničkog razreda 1. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

»Odlukom ministra postrojnika od 30. rujna 1944. broj D. p. 302-1944. priznato je Milki Malin iz Galdova, občina Topolovac, kotar Sisak, udovi iza pokojnog Mije Malin, životom postradalog ustaškog zbirnog pobočnika, temeljem §§ 4 i 8 zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika III. dočinovničkog razreda 3. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

»Odlukom ministra postrojnika od 18. rujna 1944. broj D. p. 288-1944. priznato je Džehvi Kadić iz Bos. Krupe, občina Bos. Krupa, kotar Bos. Krupa, udovi iza pokojnog Muhameda Kadić, životom postradalog ustaškog dužnostnika logora Bos. Krupa, temeljem §§ 4 i 8 zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima, pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika X. činovnog razreda s 35 godina navržene državne službe.»

»Odlukom ministra postrojnika od 1. rujna 1944. broj D. p. 280-1944. priznato je Ivki Mandić iz Širokog polja, kotar Djakovo, udovi iza pokojnog Stipe Mandića, životom postradalog ustaškog zbirnika, temeljem §§ 4 i 8 zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika I. dočinovničkog razreda 1. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

»Odlukom ministra postrojnika od 2. rujna 1944. broj D. p. 270-1944. priznato je Barbari Jakić iz Lačarka, občina Lačarak, kotar Hrvatska Mitrovica, udovi iza pokojnog Jakova Jakić, životom postradalog ustaškog taborskog pobočnika, temeljem §§ 4 i 8 zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika I. dočinovničkog razreda 1. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

»Odlukom ministra postrojnika od 21. kolovoza 1944. broj D. p. 253-1944. priznato je Ani Pravica iz Dolj. Kovačice, občina Nova Rača, kotar Bjelovar, udovi iza pokojnog Josipa Pravica, životom postradalog ustaškog taborskog pobočnika, temeljem §§ 4 i 8 zakonske odredbe o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika I. dočinovničkog razreda 1. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

»Odlukom ministra postrojnika od 2. listopada 1944. br. D. p. 232-1944. priznato je Mevi Isić iz Kozluka, občina Kozluk, kotar Zvornik, udovi iza pokojnog Sehma Isić, životom postradalog ustaškog taborskog pobočnika, temeljem §§ 4 i 8 zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika I. dočinovničkog razreda 1. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

DRUGI USTAŠKI ZDRUG

(Nastavak iz prošlog broja)

ČIKO

Osamdeset mu je i prva. Selo je bilo slabo branjeno. Doznalo se to i dakako usliedio je napad. Iz Belišća krenula je u pomoć 5. sat petnaeste bojne.

Čiki zašao neki »junak« u kuću na pljačku. Stari ni pet ni šest prihvatio se svoje skrivene skraćene austrijske još puške i — naciljao.

»Ovoga sam smirio.«

Drugi udario u bieg, ali ni jedan ni drugi ne će više pljačkati.

Stari ih spremio, pokupio oružje, priključio se mladima.

S tri bombe lupio na partizanski juriš i — danas je živ, sjedi u svom selu.

OBIČAN DOGADJAJ

Ime mu nisam niti zapamtio. Bio je boležljiv. Bacali ga sad ovamo sad onamo. U prekomandi. Zatekla ga borba u Požegi. Sjedi u rovu, ali nema oružja. Vojska se prebacila na drugu stranu. On ostao sam.

Noć je, od napried dolazi neka sjena. Sjena progovara:

Druže, jesi li ti to?

Jesam — izgovara ovaj. Začas se je snašao — nož je obračunao.

S puškom i četiri stotine naboja došao se javiti u drugi zdrug.

Danas je u bacačkom ščetu.

BELGIJANAC

Bušljeta reče da mu je prezime. Kuća mu je srušena, obitelj je izbjegla bez maramice. Brat mu je bio ustaški dužnostnik i poginuo. Pala su mu i četiri sinovca.

Prije rata — bio je u inozemstvu kao radnik. Jugovina da bi pridobila sviet za sebe prikazivala je promičbene slikopise. Svima je pristup bio slobodan. Pošao i on. Kad se počelo niekanjem hrvatskoga prikazujući sve kao srbijansko skočio je i usred najveće tišine zaviknuo:

»Kameraden, das ist Lüge!«

Ovajput prošlo bez posljedica. Medjutim dospio je u bolnicu. Mlade studente zanimao je dogadjaj u slikokazu. Pitali ga, a on im odgovarao. Ravno, naški. Jugoslavenska njuškala doznala i to te iz bolnice dospio u zatvor. Petnaest dana samice. Jedina mogućnost i ponuda — prelaz preko granice. Uto usliedila u Jugoslaviji amnestija te konačno pristao.

Tek što je prešao granicu, već ga zatvaraju. Pronadjoše mu u džepu letke.

Odakle ti?

Našao na putu, na ćupriji.

Kako da natrefilo upravo baš na tebe?

Ma eto, na nesreću, bila se slika izvrgnula gore, pa pokupio...

Danas je čarkar.

»Tu mi je mjesto,« posve kratko i jasno zaključuje svoje pričanje.

SEDAMNAEST OŽILJAKA

Sedamnaest ožiljaka od rana — za tri godine — jedan čovjek.

Kojić Šime. Visok mršav čovjek. Pravilnije rečeno rojnik te i te sati... Ima i rodjaka visokog ustaškog častnika u Zagrebu. Mogao je i k njemu dospjeti još u početku na dobro mjesto, ali — takav je, pa ne će.

»Kad ti čavle zabijaju pod nokte šta možeš, šutiš i opet ne ćeš da izdaš.«

Još prije rata — stavljao u noći sitno smotane letke ljudima u džepove u vlakovima. Radi mnogo stvari obtužiše ga i digoše stotinjak svjedoka. Utekao u Njemačku...

Dva su mu brata poginula, a jedan je nedavno ranjen.

»Prošle subote srušili mi kuću, criep odnieli u šumu...«

U borbi u Čačincima zarobio i donio sedam pušaka i strojnicu.

Kad se išlo u pomoć Čaglinu — u rovu pred njim strojničar ranjen. Skače spasiti ga. Podigao ga i korak još — niz iz strojnice ga, kako je bio sagnut zahvatio po ledjima. Strojničar mu izdahnuo na rukama.

U toj borbi on ranjen na devet mjesta.

»Na ledjima bile su četiri velike rane da je na njih puhalo kao na usta. Još sam išao dva kilometra pješice. U grlu sam osjećao grude usirene krvi... Eto me i opet sam živ, i nije mi žao, makar sutra poginuo za Hrvatsku i za našeg Antu.«

»Nitko to ne iztjera iz mene, pa krepo, osto...«

PETNAESTA BOJNA

Najstarija jedinica zdruga. Ali od prvih momaka — još je jedan jedini čovjek — čitav — ni jednom nije bio ranjen, ostali što poginulo, što ostalo, ali svaki makar okrznut kuglom.

Nekadanja prva i druga sat — na ovom su području od 1942. godine — kako izadjoše iz Osieka iz vojarne s novačke obuke. Izmienilo se zapovjednika — ali svi su bili ustaše. A to je dosta rečeno. Jednako im i momci. Danas je zapovjednik nadporučnik A. Faj. Momci se hvale s njime. Mogao je biti već mnogo više, ali on je zadovoljan i s ovim.

Treća sat — ljudi iz ovog kraja. Dobrim dielom oni, koji već i ne moraju služiti vojske. Koji su izginuli kod Uljare — to su ljudi iz ove sati.

S ovima sam i ja još prije dvie godine obilazio Papuk. Stari smo znanci. Ne sa svima, jer imade mnogo novih, kao što su i ostale satnije. Da, od starih znanaca — vrlo ih je malo. Brojke nisu potrebne. Pitao sam za jednog ili drugog — poginuo je, pao junački, ovdje, ondje.

Što je s Mihaljevićem?

Njemu su kod Voćina oderali kožu s ledja.

Da, upravo s Voćinom povezan je najveći dio poviesti petnaeste bojne. Ondje su im bili prvi postavi, prve borbe, prve pobjede i — prva nesreća, ali nije bio poraz.

Znam, kad su otišli iz Voćina, dugo su ga spominjali i obnavljali često mnogo puta — kao zavjet — osvetiti prve žrtve, prve pale drugove — iz Voćina. I osvetili su i u osvećivanju — mnogi su novi poginuli.

Novi, koji dolaze, primaju od starih u sebe ovaj duh. I ja sam se nakon gotovo godinu dana života u gradu osvježio medju ovim ljudima. Znam, da nikada ovi momci nisu rekli, odkako se znam s njima — ni jedne strašljive rieči, ni jednog izraza kolebanja. Pa i onda, kad je redovni naravni ljudski strah ipak postojao. Volja je bila jača.

Prvu svoju bitku sam doživio upravo s njima. Zavoljeli su me iza toga, jer premda još posve neizkusan, bez vojničke izobrazbe — išao sam s njima i na nezgodnija mjesta, jer sam njima mogao vjerovati.

Eto nekoliko sličica iz života petnaeste bojne:

VOĆIN

Da počnem od kraja. Planinsko mjesto. Koji god je vojnik bio na terenu s ovu stranu Save, znade ga. Danas ga više nema. Niti jedne kuće. Tako je eto bio svršetak. Pripoviedao mi je tabornik — također pripadnik petnaeste bojne. Prije njega ubijena dva tabornika i jedan tabornik ustaške mladeži. Zbirnici s područja tabora skoro svi poubijani. Iz cielog mjesta imade najviše pet ljudi, koji su se nekada

brojali u Hrvate a danas su u šumi, ali zato u ustašama iz samog mjesta imade deset puta toliko. A s područja tabora i koja stotina.

»Kod posljednje akcije — dosad ih je bilo šest i svaka je trajala najmanje po tri dana — išao sam s vojskom izbaviti još one, koji se prije nisu mogli ili nisu bili voljni izseliti se. Kad sam došao — mještani su me grlili i ljubili — tražeći i moleći jedno, da ih se izbavi. Godinu su dana bili pokorni podanici šumskih vladara. Dobio sam od vojnih i upravnih oblasti dozvolu i kola za izseljenje ovih — šestdeset kola. Da se izbavi najnuždnije, hrana i roba. Prije godinu dana tako je izselio glavni dio mjesta. Svaka obitelj dobiva po jedna kola. Kao i lani — kad su za tri dana izselili sve osim ovih kukavica, koji nisu prispjeli.

Cielo jedno selo, jedna zajednica, obitelj velika — na kolima, pored kojih kroče ozbiljna lica i zaplakane oči okrećući se još jednom možda posljednjiput vidjeti sve. I brda i crkvu i poznate krajeve, i drage plohe livada i bašča, dok suza ne presvuče mutni veo preko oka. I brišu se suze, a naviru nove sve gušće, pa i slika je izčeznula...

Cesta vodi nekamo napried u tudji sviet, u novi život, a ovdje na jednim jedinim seljačkim kolima natovarena sva muka, trud i znoj jedne obitelji — jednog pokoljenja.

Sve ostaje za ledjima i prošlost i pokojnici i uspomene i san o sreći, a napried je povorka istih i želja spasiti što se spasiti može. Ono malo života.

Grlilo se i ljubilo kućni prag, a na posljednjem vidiku slalo se pozdrav zvoniku i drevnoj crkvi drage Gospe.

Tako eto lani većina, a ove godine eto podjosmo po ostale.

Samo jedno ne znam — što je taj sviet skrivio ikome od onih, koji im to priskrbiše. I Englezima i Rusima i Amerikancima i svima ostalima. Jedna jedina krivnja — što su živjeli kao što su i rodjeni Hrvati — na ovoj stopi zemlje, koju bi oni htjeli učiniti, da nije Hrvatska.

Posljednjiput se zaputismo i — prizor je bio strašan i veličanstven. Mjesto, gdje je nekad živjelo dvie i pol tisuće ljudi — u plamenu. Dim, lomljava.

Uz puteve stisnula se sirotinja s par naprtanja spašene biede.

Začas smo to potovarili. Došao je samnom i neki čovjek s Prevende — gornji kraj Voćina — zamolio par kola i za onu stranu. Dao sam mu, ali se vratio pokunjen — već je sve izgorjelo.

Kad je posljednji naš čovjek napuštao mjesto, ponieli smo sa sobom i kip naše Gospe iz crkve.

Okretali smo i vraćali prazna kola. Nije bilo više što tovariti.

Danas ne postoji više nijedna kuća, pa ni Božja.

Sada smo svi ustaše, jer nam je to jedino riešenje.

TRI KRUMPIRA

Poznam čovjeka. Imade veliku obitelj, a svega ostaloga po malo. Nikada dosta, a kamo li u izobilju. Znam da je uviek bio vriedan, štedljiv. Sreo sam ga u tudjem mjestu. I on je iz Voćina.

»Kad je išla zadnja akcija, pošao sam da još štogod izbavim iz svoje kuće, jer kad smo lani bježali, što se je moglo na jednim kolima izvesti? Ništa. Kad smo ulazili i još prije izdaleka vidjeli smo, da se dimi i gori.

Moja kuća je odmah od početka mjesta. Nisam je našao više. Još se je dimilo. Gdje je bila moja radionica, počeo sam kopati, našao sam još tri pečena krumpira. Pojeo sam ih, to mi je sve ostalo od muke cielog života. Tri krumpira.

Vratio sam se u praznim kolima.«

Možda bi tim ljudima trebalo reći kakovu rieč. Utješnu, koja daje nade. Da, možda.

Medjutim to i nije potrebno — ovi svi znadu, da jedino ustaše mogu zadovoljiti njihovo čekanje. Drugog puta nema. Nitko ga ne traži i ne čeka. Tu su svi ustaše.

VOZIMO RANJENE

Iza borbe iz Čačinaca vozili smo ranjene cestom u bolnicu u Osiek. S nama je bježalo i žena i djece, tako je to bilo prilično šareno družtvo odora, civila i žena i djece. Imali smo dvadeset i jednog ranjenika.

Odmah iza Čačinaca naišli smo u prvom selu na — »kaludjere« — naime partizanske ljude naški rečeno »fehtare«. Hoćeš, nećeš moraš išli su od sela do sela i sabirali »dobrovoljne priloge« za »narodne osloboditelje«.

Šarenilo naše skupine i njih je smelo. Nisu znali tko dolazi. Upravo su i pomislili da su njihovi, pa dočekali dok im se nismo posvema približili, da su mogli na kapama jasno vidjeti naš U.

Dvojica su dopala u biegu baš meni na oko. Upravo su ih dva čarkara progonila. Kad su vidjeli, da su izgubljeni — bacio je svaki podase bombu. Ustaše su priskočili, jer su radije htjeli živog partizana nego ga se sam ubije. Od živoga bi se još moglo dosta toga i doznati. S već zapaljenom bombom nastalo je natezanje. Radilo se o trenovima. Konačno se razprsnula, a i obadva ustaše su bili ranjeni.

Požurili smo dalje, a iza ponoći je vlak prolazio kroz jednu postaju, koja je upravo tu noć bila popaljena.

Vatra je još plamsala. Njeno krvavo svietlo — završavalo je eto jedan krvavi dan.

JEDAN OD STARIH

Jedan od stare garde — da ga tako nazovem.

On je stegovni u trećoj satni petnaeste bojne. Pred nama su obronci Papuka. Sjedimo u nekadanjem židovskom groblju. Partizani su ovdje poslije borbe zakopali 22 Židova. Najbolji dokaz, kako su platili tu borbu, jer se jako dobro znade, da židovi svoju kožu dobro znadu čuvati. Medjutim još se vide dvadeset i dva svježa humka. Bez oznake i bez imena. Na rubu groblja izkopani su rovovi, a pred tim je žica. Vani izvan žice ustaše prešaju slamu od svog žita. Žito za satniju. Pokošeno negdje napried u planini u »ničijoj« zemlji. I danas su otišla kola i osiguranje po kukuruze.

Petdeset mu je i šesta godina. U vojsci već ne mora biti, ali — ni ne pomišlja izaći. Sin, prvenac najstariji poginuo mu je kao ustaški satnik, još u početku. Sveučilištarac Mirko Pokrajac.

Eto ovdje stari otac nastavlja sam što sinu spriečiše. Obitelj brojna — jedanaestero družine je bilo. Kuća u Voćinu je do temelja srušena i još prije toga su bili temeljito do najposljednjeg jastučića opljačkani.

Služio je još za Austrije — postao dovodnik i danas je isto. Bio je učinjen priedlog za promaknuće, medjutim nastala borba i partizani zaplienili poštu i tako — i danas je još uviek dovodnik.

Za preokreta u Voćinu je bilo veliko skladište benzina bivše vojske. Neki podnarednik na povlačenju htio je učiniti slavno djelo i dići u zrak taj benzin, a s njim i sve bliže kuće. Stari se Pokrajac našao tamo, stao izpred vrata držeći u ruci nekakovu staru koburu.

(Nastavak na 10. str.)

Pod znakom srpa i čekića »Složno braća kuću grade«

NOVOSTI IZ SVIETA

ŠTO DALJE — TO GORE!

Nakon svega, što je u zadnjim mjesecima doživio London savezno s djelovanjem odmazdnog oružja »V 1«, koje je prvi puta upotriebljeno 15. lipnja i sa manjim prekidima traje do sada — započelo je nedavno protiv englezkog glavnog grada njemačko vojničko zapovjedničtvo upotriebljavati drugo od spremljenih oružja. Iako englezka vlada nastoji sakriti iz razumljivih razloga svoj strah pred novim oružjem, te pomoću redarstvenih odjela sprečava gradjanstvu da pregleda štete u područjima djelovanja, ipak stižu preko neutralnih zemalja glasovi, da su štete i pustošenja neobično velika.

Englezka je tražila takav način ratovanja, u kome se ne vodi računa o gradjanskom pučanstvu, ali pri tome nije imala ni na kraj pameti pomisao da bi neprijatelj mogao imati u rukama oružje bolje od njihovoga. Zbog toga njihove zračne snage nisu pokazivale nikakva obzira prema medjunarodnim pravilima za vodjenje rata. Danas odmazdno oružje njemačkog naroda plaća Englezkoj sva divljačtva, koja je ona provela i podržavala nad kontinentom.

NEVOLJE »OSLOBODJENE EUROPE«

Svi krajevi, preko kojih priedje parni valjak stradaju. To se naročito odnosi na male zemlje, koje ne mogu same pred velikim narodima gotovo ni u kome slučaju odlučivati o svojoj sudbini. Nešto se je slično dogodilo i sa Belgijom, u koju su ušle anglosaske čete, noseći na svojim zastavama množtvo zvučnih fraza i načela. To je bilo u početku.

Kasnije, a to je upravo ovo vrieme, u kome pišemo ove redke, izhlapilo je oduševljenje onih, koji su priželjkivali Engleze i Amerikance kao oslobodite̲lje. Pred njima je ostala belgijska zbilja. Kakva pak je ona pričaju nam novinari i dopisnici različitih listova, koji su imali priliku posjetiti »oslobodjene« zemlje na Zapadu.

Vernon Bartlett, koji je pred kratko vrieme posjetio Belgiju, piše u »News Chroniclu«, da će imati neobično nepovoljne posljedice činjenica, ako prije početka zime ne budu stigle znatne količine hrane i ugljena u Belgiju. Belgijski narod ne će se moći oglušiti propagandi — nastavlja Bartlett — da mu je za vrieme njemačkog zaposjedanja bilo bolje. U drugome redu to će dovesti do sloma belgijske vlade, u kojoj se za razliku od francuzke vlade nalazi previše ljudi, koji su živjeli u Londonu, a premalo onih, koji su organizirali odpor u vlastitoj zemlji.

»NIEMCI SU NAPUSTILI POLJSKU . . .«

Opetovano smo javljali o životu, koji se sada odvija u Poljskoj, koja je doživjela u veoma kratkom vremenu mnogo težkih izkušenja sa strane neprijatelja, i — što je još gore — sa strane onih, koji su se priznavali prijateljima i pokroviteljima Poljske. K svemu se tome pridružuje nesretna sudbina glavnog grada Varšave, koji je danas hrpa ruševina, a da time nije izkupio ni mrvicu nesreća, koje se ukazuju pred izmučenim poljskim narodom. Ni sve ono, što je u ovom ratu Poljska doživjela nije napunilo čašu jada, koju mora izkapiti:

Švicarski dnevnik »La Suisse« javlja iz Stockholma: — »Prema izjavama poljskih izbjeglica, koji su ovih dana stigli iz Stockholma, moguće je stvoriti predočbu o političkom položaju u krajevima zaposjednutim od crvene vojske. Kako ti bjegunci izjavljuju, izazvala je brojne pobune agrarna reforma, koja je proglašena prije stanovitog vremena. Prilikom tih pobuna ubijeno je preko 50 činovnika poljodjelskog povjereničtva. Jedan dio seljačkog pučanstva odupro se izvlastbama. Odbor, koji je provodio agrarnu reformu, primienio je nakon ovih dogadjaja stroge mjere. Od toga vremena stavljeno je pod nadzor više od 20.000 seljaka. Oni su sada skupljeni na jednom mjestu. Očekuje se, da će na ovaj način biti pokupljeno cielo poljodjelsko stanovničtvo Poljske, koju su napustili Niemci.

BRITINSKI OTOK U — »SOSU« . . .

List »Chatolic Herald« donosi članak, u kome se govori o političkom razvitku u Europi. U članku se medju ostalim kaže, da je stanje u Francuzkoj mnogo doprinielo u tome, da se izazove uznemirenost. List doslovce piše:

»Komunisti, koji su u prošlosti mnogo doprinieli tome, da Francuzku moralno podkopaju, izdaju se sada za nacionalne elemente. Medjutim, mi njihovo domoljublje ne možemo ozbiljno shvatiti. Bolje je, da upoznamo prave ciljeve komunizma, koji se skrivaju iza njihove dobro smišljene taktike. Njihova je naime, namjera klevetati sve one, koji se protive njihovim revolucionarnim metodama. Takovi skrajni elementi preporučuju sada narodne ustanke, slične francuzkoj revoluciji, koji bi Francuzku doveli u takovo bezvladje, da se iz njega ne bi mogla izvući, a njima bi to davalo dobru prigodu, da u mutnome love, te da napokon obračunaju sa svima svojim protivnicima. Spomenuti list dalje kaže, da su se prilike u iztočnoj Europi još znatno pogoršale. Poljsko je pitanje sada više nego ikada udaljeno od svoga rješenja, te će postati za zapadne vlasti ozbiljan i odlučan poraz, ako ne budu pristale na zahtjeve Moskve. Razgovori, koji su vo-

POLITIČKA UTAKMICA ANGLOSASA I SOVJETA U ARABIJI

Na predkonferenciji kongresa za arabsko jedinstvo, održanoj u Aleksandriji, najviše je iznenadio arabske krugove zaključak o stvaranju zajedničkog vrhovnog vieća, koje bi »u slučaju napadaja s treće strane na bilo koju arabsku zemlju potaknulo zajedničke obranbene mjere«. Ovaj zaključak dovode u savez s novim obratom, do kojeg je došla čitava politika arabskog jedinstva prodiranjem Sovjetske Rusije u arabska područja.

Sovjetska Rusija je već podporom izolacionističkih težnja, koje su u Libanonu uveli na poticaj kršćanskih manjina, izravno sabotirala britansku osnovu o »Velikoj sirijskoj uniji«, a posredno i osnovu svearabske unije. Kad danas Sovjetska Unija »jamči« nezavisnost Sirije i Libanona, ona pod time ne misli državno vrhovničtvo i oblik zemalja, nego odnos prema susjednim arabskim državama.

U arabskim i u anglosaskim krugovima Brizkog Iztoka na čistu su s tim, da sovjetsko uplitanje ne će sliediti možda oslobodjenjem zemalja Blizkog Iztoka od Francuza i Anglosasa, nego da će nakon političkog prodora Sovjeta na Sredozemno more doći i vojnički. S ovog stanovišta ocjenjuju i u Kairu posljedak konferencije u Aleksandriji. Očekuje se, da će i ovaj zaključak opet jednom potvrditi stanovište, da se kod čitavog razpravljanja pitanja arabskog jedinstva radi zapravo o borbi Anglosasa i Sovjeta za prevlast na Blizkom Iztoku, a pitanje arabskog jedinstva predstavlja samo orudje u ovoj borbi.

„DA NEMA PARTIZANA...."

Za partizane danas znade ne samo čitava Europa nego i gotovo, čitav sviet, jer dobar glas, istina, daleko se čuje, a zao još dalje. (Time ne mislimo samo na partizane kod nas nego i u ostalom svietu.) Ime "partizan" znači dobrovoljac kao pristaša nezakonite vojske. U europskim državama triezni ljudi smatraju partizane kao jednu propalu rulju naoružanih ljudi, koji narušavaju mir i poredak države. Izkustvo o partizanima kaže nam, da su to pljačkaši, ubojice i palikuće, kojima je cilj: smutiti narod i državu. To je cilj partizanskog vodstva. Što se tiče partizanske "raje", ona jadna ne zna ni to, zašto se, zapravo, bori, pa veli na pr.: borimo se, da nam bude bolje, da ne moramo lutati po šumama. Što se tiče Engleza Amerikanaca i Sovjeta, njima je partizanstvo nakovanj, na kojem mogu brže i lakše prekivati pojedine narode u svrhu svoje imperialističke politike. Njima je partizanstvo sredstvo, bez kojega ne bi mogli predobiti narode, da gube svoje glave za njihovu korist.

Premda su očita zlodjela partizana, ipak još uviek ima ljudi, koji su njihovi "advokati" i branitelji. Ima ljudi koji boluju na tomu, da budu zastupnici zla, pa tako i partizana. Medju takvima jedni kažu: da nema partizana, Niemci bi izcrpli hrvatske rudnike, posjekli hrvatske šume, izvezli žitarice te izgladnili hrvatsku zemlju; a to su partizani spriečili rušenjem željeznica i rudnika. Drugi "advokati" vele: da nema partizana, sva hrvatska vojska morala bi po diktatu svojih saveznika ići na tudja bojišta izvan domovine Hrvatske, da se bori i gine za tudje interese; ali i to su partizani spriečili zadajući hrvatskoj vojsci dosta posla i u samoj domovini (!!). Treći ne znaju ništa "pametnije" reći nego ovo: Da nema ustaša, ne bi bilo ni partizana; zato im pravo budi! zatim ustaše su — vele takvi "neutralci" — napravili partizane u "ono prvo" vrieme, i tu leži korjen partizanskog pokreta kao oporbe protiv ustaša i njihovih zlogukih saveznika.

Po ovakovim riečima, dakle partizani bi, zbilja, imali biti idealni borci i u pravom smislu "Narodna oslobodilačka vojska." Medjutim, izkustvo pokazuje, da hrvatsko selo i grad strepi pred partizanskim "oslobodjenjem" od hrvatske vojske i boji se partizanskog "čuvanja" njihove imovine.

Bi li Njemačka osiromašila naša žitorodna polja, porušila naše nepregledne šume, izcrpila naše bogate rudnike, kada partizani ne bi prekidali željezničke pruge? Ovomu je kratak i jasan odgovor činjenica da su na pr. mjesta, gdje nema partizana, kudikamo bogatija, a ljudi sretniji, nego li oni krajevi gdje su partizani. Ali postoji i druga činjenica: Partizani su Srbi i sluge Moskve, koji se bore za svoju osobnu diktaturu u prirodno bogatoj zemlji Hrvatsko.j Zato im nije žao uništavati u Hrvatskoj sve od reda, samo da im to posluži njihovom okupatorskom cilju. Angloamerikanci su bogati oružjem i bombama, a potrebni su hrvatske hrane i hrvatskih vojnika za svoja bojišta protiv svojih protivnika. I, jasno je, da partizani velikodušno trpaju u savezničke zrakoplove nasilno odvedene Hrvate, jer tim činom plaćaju saveznicima dugove za obskrbu oružjem i vojničkim odorama i, ujedno, lišavaju se opasnih Hrvata, pa makar ti Hrvati bili i u njihovim "brigadama." Osim vojnika partizani dnevno šalju i hrvatsku stoku te pšenicu, kako bi što više Hrvatsku osiromašili i tako je, barem postepeno, gospodarski svezali. Partizanima nije stalo do toga, da očuvaju hrvatsko blagostanje protiv Niemaca, već naprotiv njima je glavni cilj uništiti Hrvate i u gospodarskom pogledu. Njima nije do hrvatskih vojnika, da ih zadrže u granicama Hrvatske, jer oni i suviše dobro znadu, da im je baš hrvatski vojnik najveća opasnost u ostvarivaniu svojih velikosrbskih i boljševičkih planova. Oni bi, što više, bili najsretniji, kad bi sva hrvatska vojska bila uklonjena iz Hrvatske, što dokazuje i "lifranje" nasilno odvedenih Hrvata na Siciliju, u Afriku, pa Francuzku i, Bog zna, kuda još.

Pokušaj opravdati postanak partizana u Hrvatskoj tim prigovorom: da su ustaše stvorili partizane, bilo bi isto tako, kao kada bismo tvrdili: da nema partizana, ne bi bilo ni ustaša. Ima, naime, partizana gdje nema ustaša (recimo u Srbiji), i ima ustaša gdje nema partizana (recimo u Hercegovini). Ustaše su hrvatski sinovi na braniku svojih hrvatskih domova, svoje države, a partizani su Srbi ili sluge Moskve, kojima je interes pomoću revolucije zajašiti na grbaču tudjeg naroda. **Gdje nema partizana, tamo ustaše ne pucaju, ali gdje nema ustaša tamo partizani svejedno kolju, pale i pljačkaju.**

Oh, kada barem ne bi bilo partizana! — to je uzdah svakog hrvatskog bića, koje je osjetilo partizansku pljačkašku i krvavu šapu. Da nema partizana, naša bi sela bila mirna, hrvatskih udovica gotovo i ne bi bilo. Da nema partizana, hrvatska sela ne bi bila razrušena, oskudice ne bi bilo, promet i putovanje bilo bi slobodno, skoro mirnodobsko. Jednom rieči, da nema partizana, ne bismo osjetili toliku strahotu rata. Ali Bog nam je dao i tu strašnu kušnju, da se već jednom svi Hrvati otriieznimo i okanimo pustoga maštanja, da nam drugi narodi žele dobro, ako ga sami ne izvojujemo. Providnost je dopustila i ovu partizansku kugu na Hrvatsku, da se svi sjedinimo, napustivši i najmanje strančarenje u ovoj sudbonosnoj borbi za svoja sveta prava, za svoju vlastitu slobodnu državu, a time i za bolju sigurnost i blagostanje svakoga Hrvata.

M. PETRICIC

Zašto su poginuli ?

Zašto su poginuli toliki mnogi? Zašto su milijuni mladih života usahnuli? Zašto su, uobće, tako strašni sukobi na planetu, koji se zove Zemlja. »Pao je za ideale«, »pao je u obrani svoje domovine«, »poginuo je za ljepšu budućnost svojih potomaka« ili »pao je za održanje režima«, »pao je za uzdrmani imperij«, »poginuo je za sigurniju budućnost diktatora«. Jedni ginu za ono prvo spremno i sviestno, a drugi izgibaju za ovo drugo na silu ili nesvjestno.

Prošlog svjetskog rata bilo je malo žrtava: svega skupa oko petnaest milijuna. A koliko će ovaj rat progutati života? Do sada je u njemačko-ruskom sukobu poginulo do dvadeset milijuna ljudi. Na zapadnom invazionom bojištu izčezlo je do dva milijuna života. U Njemačkoj bombe su uništile mnoge gradove. U Južnoj Englezkoj i u Londonu oko milijun i pol kuća je uništeno ili poklopljeno na glave Engleza i izkrcanih Amerikanaca. Na južnim bojištima izginuli su također milijuni ljudi. Od zrakoplovaca u lietovima i mornara u pomorskom krstarenju stradalo ih je na stotine i stotine tisuća. Hrvatska su sela poharana, a hrvatski gradovi trpe česte napade i ugrožavanja. Na pragu smrti danas se nalaze i mužki i ženske, i zdravi i bolestni, i snažni i nejaki i veliki i mali narodi. Zato postoji, pri završetku ovog rata, strahovita utrka u smišljanju ubojitog oružja i u usavršavanju svojih suparnika. Utrka je napeta. Mnogi su životi izčeznuli. Tko izdrži na trkalištu, dobit će pobjedu. Poginulo je i drugih naroda mnogo. Poginulo je mnogo i naših. Poviest nikada ne će moći ubiljeiti sve junake borce za svoju grudu. Pjesnici nikada ne će moći opjevati sve junački borbe hrabrih Hrvata-ustaša. Nitko živ ne će moći prebrojiti grobove neznanih hrvatskih lavova. Borili su se poput Zrinskih i Frankopana, pali su iz potaje poput Radića. Ginuli su i ginu, da mi možemo živjeti. Išli su u pucnjavu, jurišali su na neprijatelje, da očuvaju naše živote. Prolievali su vruću hrvatsku krv, da u naše mlake žile uliju hrabrost i odlučnost u borbi za sebe i svom narodu i u svojoj Hrvatskoj. Vitežki su se borili, da spasu ili oslobode nevine živote svojih hrvatskih obitelji. Koliko ih je palo, kako se svi zovu, ne znamo, niti ćemo ikada znati. Gdje su im grobovi, gdje im počivaju kosti, to znamo samo za jedne, a za mnoge ne znamo.

Hrvatska gruda natopljena je kroz stotine godina krvlju hrvatskih boraca-mučenika. Da sve to ne bude uzaludno, ustaški hrvatski sinovi podigli su nad hrvatskom grudom veleban spomenik, spomenik vjekovnih hrvatskih težnja, spomenik i putokaz, spomenik i svjetionik, spomenik i obranu hrvatskog pokoljenja. To je država Hrvatska. To je spomenik poginulim hrvatskim mučenicima, to je nagrada hrvatskim pokoljenjima. To je živi spomenik palima, to je čvrsta kula živima.

I mi mali ljudi, koji svojom krvlju nismo ugradili kamečak u mozaik Hrvatske, države, i mi mali ljudi, koji, možda, još uviek kolebamo pred strahom smrti, pred velikom gomilom i čitavim stadom svojih neprijatelja, dužni smo skinuti kapu, upraviti misli Svevišnjemu u molitvi, da blagoslovi naše poginule vitezove, da ojača naša srdca i mišice u borbi protiv bezbožnog i bezočnog neprijatelja svog ljubljenog naroda i svoje jedine države.

I kukavice, i oni koji očijukaju oko svojih neprijatelja, i oni koji bi, možda, radije robovali i lizali izmetine svojih zatornika, samo da im ovi poklone život, i takvi ljudi, kad se sjete svojih hrvatskih junaka, neka se sjete, da su oni i za njih pali, i za njih dali svoje dragocjene živote. Može li biti Hrvata, može li biti čovjeka, koji bi i u najtežim časovima, i u najcrnjim danima svoje domovine, nezavisne države, pljunuo na grobove, pogazio ili zatajio mučeničku hrvatsku krv, što se je prolila za sve nas? Hrvat i slobodan biti, Hrvat i ustaški osjećati, Hrvat i junak biti u borbi za svoju grudu Hrvatsku, to je sinonim, to je najljepša značajka naroda hrvatskoga.

Poginuli su mnogi, da mi možemo živjeti. Izginuli su mnogi hrvatski junaci za čast i slobodu, jer bolja je častna i junačka smrt, nego li kukavno i robsko-životinjsko životarenje. To je glas naših poginulih boraca-mučenika, to je zov naših hrvatskih grobova, to je glas naše domovine.

M. Peter

GODINE 2000. u

ganizaciji, koja je naš stalež podigla do čovječanskih prava . . .«

Pred odgojilištem Petra Zrinjskoga

Plemeniti Turopoljac doveo je u veliki grad svoga sinčića, da ga upiše u čuvenu školu za buduće ustaške dužnostnike i borce. U ovom največem zavodu svoje vrste, koji već preko trideset godina neumorno odgaja najsuvremenijim sredstvima i pomagalima buduće čuvare i vodiče Hrvatske Republike, sabiru se iz ciele države najvriedniji, najsposobniji, zdravi i bistri dječaci, da u stezi, savršenom redu i pod vodstvom prvih nastavnika postignu onaj stupanj naobrazbe, koji će im omogućiti uspješan rad u narodu i na polju medjunarodne diplomacije. Pred golemim vratima ustaškog sjemeništa stoji sada Štef plemeniti Brigljević u liepoj narodnoj nošnji i daje sinu posljednje pouke prije nego li se za njim zatvore težka zavodska vrata.

— Sinko, ne plači za našom ravnicom. Ti moraš upoznati cielu našu domovinu. Zato te niesam dao u Zagreb na školanje, nego ovamo u srdce Hrvatske Republike. Hoću, da iz tebe postane dika i ponos našega kraja: Ti moraš sliediti primjer svoje starije braće i svojih stričeva, koji su svi bili ustaše, još onda, kada je ustaški znak nositi značilo izložiti svoj život dnevnoj pogibelji života. U ovom slavnom domu Petra Zrinjskoga tvoji će poglavari učiniti iz tebe čovjeka. Budi presretan i ponosan, što si iz svoga sela baš ti izabran. U školu bi onako morao ići, bilo kuda, jer danas bez posebne srednje škole više ne možeš za plugom hodati, a kamoli baviti se velikim stvarima . . .

Seljak posegne u listnicu, iz koje izvadi zavodski dnevni red, otisnut u maloj knjižici:

— Evo, tu unutra piše razpored tvoga novog života. Englezki prinčevi mogu ti zavidjeti. Ni oni nemaju takve škole i takvoga odgoja, kao što će biti tvoj. Zato budi poslušan, iskren i vjeran. Znaj, da te prati molitva tvoje majke i ciele naše kuće. Osvietlaj očinski obraz svojim poštenjem i bistrom pameću. Budi Hrvat, kao što je bio gazda ove kuće Zrinjski.

Drugo ti, sine, nemam ništa reći, a već te i trublja poziva, da ideš unutra, nego mi budi dobar, a majka će te doskora posjetiti da čuje, kako ti ide posao.

Pri tom se starac ukoči i izpruži desnicu odsjekavši kao nekoć: »Za dom«, a sinčić gubeći se za ogromnim vratima svoga novog doma prošapta: »spremni!«

U sjeni Poglavnikova slavoluka

Prvo je lišće palo s drvoreda pred slavolukom. Jesen je tu. U brzici gradske vreve zastadoše pred novovjekom gradjevinom dvie mlade ženice.

— Vi, Antice?

»Gospodjo Tomislava!«

— Kako ste se oporavili na dopustu!

»Ne čudite se, draga gospodjo. Ljetovanje, koje nam je pružila ustaška organizacija, oporavilo bi umirućega. Cieli plavi Jadran smo proputovali, od Istre do dna Boke Kotorske. Kažem vam, bilo je tako divno, da je i moja majka, koju sam povela sa sobom, pomladila se od sunca i sreće. »Nikada nisam mislila, da ću proživjeti sve one strahote, a kamoli da ću i ja prije nego umrem vidjeti hrvatsko more,« govorila mi je sirotica, kada smo iz Poglavnikovog ljetnikovca na Velebitu promatrale morsku pučinu pred sobom.«

— Blago vama radnicima, uzdahnu gospodja Tomislava, čiji muž takodjer radi u silnim uredjajima državnih tvornica »VODOSTROJ«. Moj suprug ne može se još uviek ni maknuti od bezbrojnih nacrta i osnova, koje su mu povjerene, da ih u najkraćem roku ostvari. Ali neka samo radi za našu Hrvatsku, dotle, dok ne stignemo i najnaprednije narode. Onda ćemo se kao umirovljenici zasluženo i zadovoljno odmarati.

»Na ovom našem putu naučili smo još više cieniti ljepotu naše domovine. Da ste vidjeli samo one strance, kako su uživali u našim žalima. Znate, bio je medju njima jedan mladi Švicarac, sin nekog sveučilištnog nastavnika. I taj je čovjek za vrieme vožnje od Pulja do Zadra neprestano pripoviedao, kako bi on svome otcu, da je još živ, oduzeo akademsko pravo i pravo pisanja zbog tolikog neznanja, kojim je dotični gospodin proricao našu budućnost. Pomislite, draga, taj je bjednik napisao, da su naši ustaše Hrvatsku Republiku oslobodili zato, da naš narod nekome podrede . . .«

— No, takav tikvan, pa predavač na sveučilištu! . . .

»Ah, bilo je svašta, a do godine, ako Bog da, opet će se sastati staro družtvo iz Medjimurja, Istre i od svih strana na čokoladu u Dubrovniku. Zamislite, Tomislavo, jedna se je mala iz Sandžaka čak i udala za vrieme našega puta. I to za najuglednijeg ugostitelja u Boki . . .«

— Kolike li sreće . . .

»A sve to treba zahvaliti savršenoj or-

ODINE 2000. u priestolnom gradu na Vrba

ne stignemo
ćemo se kao
adovoljno od-

aučili smo još
ovine. Da ste
ako su uživali
medju njima
kog sveučilišt-
jek za vrieme
eprestano pri-
otcu, da je još
i pravo pisa-
ojim je dotični
ućnost. Pomis-
apisao, da su
liku oslobodili
podrede...«
predavač na

o godine, ako
aro društvo iz
trana na čoko-
te, Tomislavo,
ka čak i udala
za najugledni-

i savršenoj or-

ganizaciji, koja je naš stalež podigla do čovječanskih prava...«

Pred odgojilištem Petra Zrinjskoga

Plemeniti Turopoljac doveo je u veliki grad svoga sinčića, da ga upiše u čuvenu školu za buduće ustaške dužnostnike i borce. U ovom najvećem zavodu svoje vrste, koji već preko trideset godina neumorno odgaja najsuvremenijim sredstvima i pomagalima buduće čuvare i vodiče Hrvatske Republike, sabiru se iz ciele države najvriedniji, najsposobniji, zdravi i bistri dječaci, da u stezi, savršenom redu i pod vodstvom prvih nastavnika postignu onaj stupanj naobrazbe, koji će im omogućiti uspješan rad u narodu i na polju medjunarodne diplomacije. Pred golemim vratima ustaškog sjemeništa stoji sada Štef plemeniti Brigljević u liepoj narodnoj nošnji i daje sinu posljednje pouke prije nego li se za njim zatvore težka zavodska vrata.

— Sinko, ne plači za našom ravnicom. Ti moraš upoznati cielu našu domovinu. Zato te niesam dao u Zagreb na školanje, nego ovamo u srdce Hrvatske Republike. Hoću, da iz tebe postane dika i ponos našega kraja: Ti moraš sliediti primjer svoje starije braće i svojih stričeva, koji su svi bili ustaše, još onda, kada je ustaški znak nositi značilo izložiti svoj život dnevnoj pogibelji života. U ovom slavnom domu Petra Zrinjskoga tvoji će poglavari učiniti iz tebe čovjeka. Budi presretan i ponosan, što si iz svoga sela baš ti izabran. U školu bi onako morao ići, bilo kuda, jer danas bez posebne srednje škole više ne možeš za plugom hodati, a kamoli baviti se velikim stvarima...

Seljak posegne u listnicu, iz koje izvadi zavodski dnevni red, otisnut u maloj knjižici:

— Evo, tu unutra piše razpored tvoga novog života. Englezki prinčevi mogu ti zavidjeti. Ni oni nemaju takve škole i takvoga odgoja, kao što će biti tvoj. Zato budi poslušan, iskren i vjeran. Znaj, da te prati molitva tvoje majke i ciele naše kuće. Osvietlaj očinski obraz svojim poštenjem i bistrom pameću. Budi Hrvat, kao što je bio gazda ove kuće Zrinjski.

Drugo ti, sine, nemam ništa reći, a već te i trublja poziva, da ideš unutra, nego mi budi dobar, a majka će te doskora posjetiti da čuje, kako ti ide posao.

Pri tom se starac ukoči i izpruži desnicu odsjekavši kao nekoć: »Za dom«, a sinčić gubeći se za ogromnim vratima svoga novog doma prošapta: »spremni!«

Dvoje pred slikokazom „Učka“

— Dragi, ti sutra odlaziš...

»Da, već je krajnji čas. Svi će me preteći, ako ne odputujem.«

— Idi samo, i upri sve sile, da tvoje djelo o velikim danima Hrvatske dobije prvu nagradu.

»Uz onoliko natjecatelja ne vjerujem baš u prvo mjesto. Ali zadovoljit ćemo se i nešto skromnijim uspjehom. Uostalom, glavno je, da sam prošao ono golemo gradivo Ustaške pismohrane i sva godišta »Ustaše«, jer sam tamo dobio glavnu sliku svih nastojanja onoga vremena. I znaš, draga moja, treba tim ljudima više nego kapu skinuti, kako su pisali, i kako su postojano išli jednim jedinim pravcem za Velikim Poglavnikom, čak i u onim danima, u kojima je po shvaćanju njihova vremena svaka nada i uspjeh gotovo izčeznuo. Imali su nadljudskih živaca ti »ustaše«. Mi smo prema njima djeca i kolikogod se upinjali, nikada ne ćemo imati njihove vjere i njihovoga herojstva.«

— Ne podcjenjuj, zaručniče, naše pokoljenje. Mi ne možemo danas srušiti čitavu zgradu, da je sami počnemo iznova graditi. Ali ako nastavimo neumorno djelo svojih djedova, naš je posao takodjer vriedan poštovanja.

»Tako je, draga, i zato sutra odmah letim u kulturnu »priestolnicu« nezaboravljeni Zagreb, da tamo nastavim svoje nauke i posao, kojim ću jednoga dana i ja postići prilične uspjehe. A tvoje bodrenje biti će mi uz duh naše revolucije svietlo, koje će i u kasnim noćnim satima siliti me da radim, dok ne uspije...«

— Mi smo se zabrbljali, a slikokaz već počinje.

»Onda žurimo brzo, jer me jako zanima, kako su prikazali genij jednog hrvatskog čovjeka.«

Dvie duše, združene u jednoj večernjoj sjeni zamaknule su u dveri razkošno osvietljenog kazališta, a mi smo pogledavši izložene slike saznali, da se danas u slikokazu »Učka« daje slikopis »Stvaranje Ivana Meštrovića«.

Ako pričekamo sat i pol, dok se gledalište izprazni, opet ćemo slušati polutihi razgovor dvoje sveučilištnih zaljubljenika, njihove uspomene iz sveučilištnog grada u Zagrebu, izgradjenog od samih učenih glava, čuti ćemo još koju rieč o »svojem« vremenu, a kad nam s vida uteku u zastorima budućnosti ovi vjekovječni predstavnici ljudskih osjećajnosti, još ćemo čuti, kako

se u daljinama raztapa cvrkut
cije, koja je nas otrcane i izm
»vjernicima Poglavnikova bezsm

U zavodu za po mozgov

»Kako bi nam sada liepo bi
mrlje u našoj obitelji,« reče g
ogrtaču nadstojniku ljećilišta
»Jadni naš nećak! Bio je zdrav,
cnoga dana, u koji ga je nevo
našega nebodera, te je u kraj
okrnjen i sasvim zaboravljen
nog otca. Odonda momak je s
Postao je nepovjerljiv, plašljiv
često udarati. Lupao je šakom
uviek ponaša u proljeće. I to z
desetim travnjem podpuno pom
Mrmori nešto, što nitko ne raz
mislila, da to čini od žalosti z
ili zbog nesretne ljubavi, no ni
će biti na stvari...«

»Da, da, imate podpuno pra
ste, kako vidim, sve poduzeli p
prepustili našem liečenju. T
ravili...«

»A to je?...«

»Zaboravili ste proučiti sad
nog kovčega, čiji je sadržaj i
uništenje duševne ravnoteže.«

»Zaista, na to nitko nije pomišljao!«

»Eto vidite, a upravo tu leži ključ vraćanja njegove sviesti u pravu stvarnost. Podjimo stoga u sobu br. 44, pa ćete saznati svu istinu.«

Dugim zračnim hodnikom prodjoše, a tad se zaustaviše pred označenim prostorom.

»Udjimo!«

»Čudna soba,« reče proljetna milostiva ogledajući se naokolo. »Pa vi ste me, gospodine liečniče, prebacili u prošli viek.«

»Da, da, gospodjo, to je bio moj ideal, jer samo tako ćete moći razumjeti spise, koje ću vam pokazati.«

Soba br. 44 bila je prava zbirka dogadjaja iz godine 1944. Liečnik se sagne i dohvati prljave spise.

…tolnom gradu *na Vrbasu*

…d slikokazom …Učka"

…tra odlaziš…

…ajnji čas. Svi će me pre-
…ujem.«

… upri sve sile, da tvoje
…nima Hrvatske dobije pr-

…atjecatelja ne vjerujem
… Ali zadovoljit ćemo se i
… uspjehom. Uostalom,
… prošao ono golemo gra-
…mohrane i sva godišta
… tamo dobio glavnu sliku
…noga vremena. I znaš,
… tim ljudima više nego
…ko su pisali, i kako su
…nim jedinim pravcem za
…kom, čak i u onim dani-
…o shvaćanju njihova vre-
…i uspjeh gotovo izčeznuo.
…kih živaca ti »ustaše«. Mi
… djeca i kolikogod se upi-
…emo imati njihove vjere i
…a.«

…uj, zaručniče, naše poko-
…emo danas srušiti čitavu
… počnemo iznova graditi.
…o neumorno djelo svojih
…sao takodjer vriedan po-

…a, i zato sutra odmah le-
…riestolnicu« nezaboravlje-
…o nastavim svoje nauke i
…ednoga dana i ja postići
…A tvoje bodrenje biti će
…volucije svietlo, koje će i
…atima siliti me da radim,

…zabrbljali, a slikokaz već

… brzo, jer me jako zani-
…azali genij jednog hrvat-

…užene u jednoj večernjoj
…u dveri razkošno osviet-
…, mi smo pogledavši izlo-
… da se danas u slikokazu
…pis »Stvaranje Ivana Me-

…o sąt i pol, dok se gleda-
…et ćemo slušati polutihi
…veučilištnih zaljubljenika,
… iz sveučilištnog grada u
…nog od samih učenih gla-
…koju rieč o »svojem« vre-
…s vida uteku u zastorima
…vjekovječni predstavnici
…sti, još ćemo čuti, kako

se u daljinama raztapa cvrkut sretne jedne generacije, koja je nas otrcane i izmučene borce okrstila »vjernicima Poglavnikova bezsmrtnog genija«.

U zavodu za postradale mozgove

»Kako bi nam sada liepo bilo, da nema te crne mrlje u našoj obitelji,« reče gospodja u proljetnom ogrtaču nadstojniku lječilišta za duševne bolesti. »Jadni naš nećak! Bio je zdrav, kao svaki čovjek, do onoga dana, u koji ga je nevolja zanesla na tavan našega nebodera, te je u krajnjem kutu pronašao okrnjen i sasvim zaboravljen kovčeg svoga pokojnog otca. Odonda momak je sasvim izgubio pamet. Postao je nepovjerljiv, plašljiv, sam je sebe počeo često udarati. Lupao je šakom o zid, a najgore se uviek ponaša u proljeće. I to zanimljivo: uviek pred desetim travnjem podpuno pomahnita i želi se ubiti. Mrmori nešto, što nitko ne razumije. Ja sam često mislila, da to čini od žalosti za umrlim roditeljima, ili zbog nesretne ljubavi, no ništa od svega toga ne će biti na stvari…«

»Da, da, imate podpuno pravo,« reče liečnik, »vi ste, kako vidim, sve poduzeli prije, nego ste čovjeka prepustili našem liečenju. Tek jedno ste zaboravili…«

»A to je?…«

»Zaboravili ste proučiti sadržaj onoga sudbonosnog kovčega, čiji je sadržaj izazvao kod mladića uništenje duševne ravnoteže.«

»Zaista, na to nitko nije pomišljao!«

»Eto vidite, a upravo tu leži ključ vraćanja njegove sviesti u pravu stvarnost. Podjimo stoga u sobu br. 44, pa ćete saznati svu istinu.«

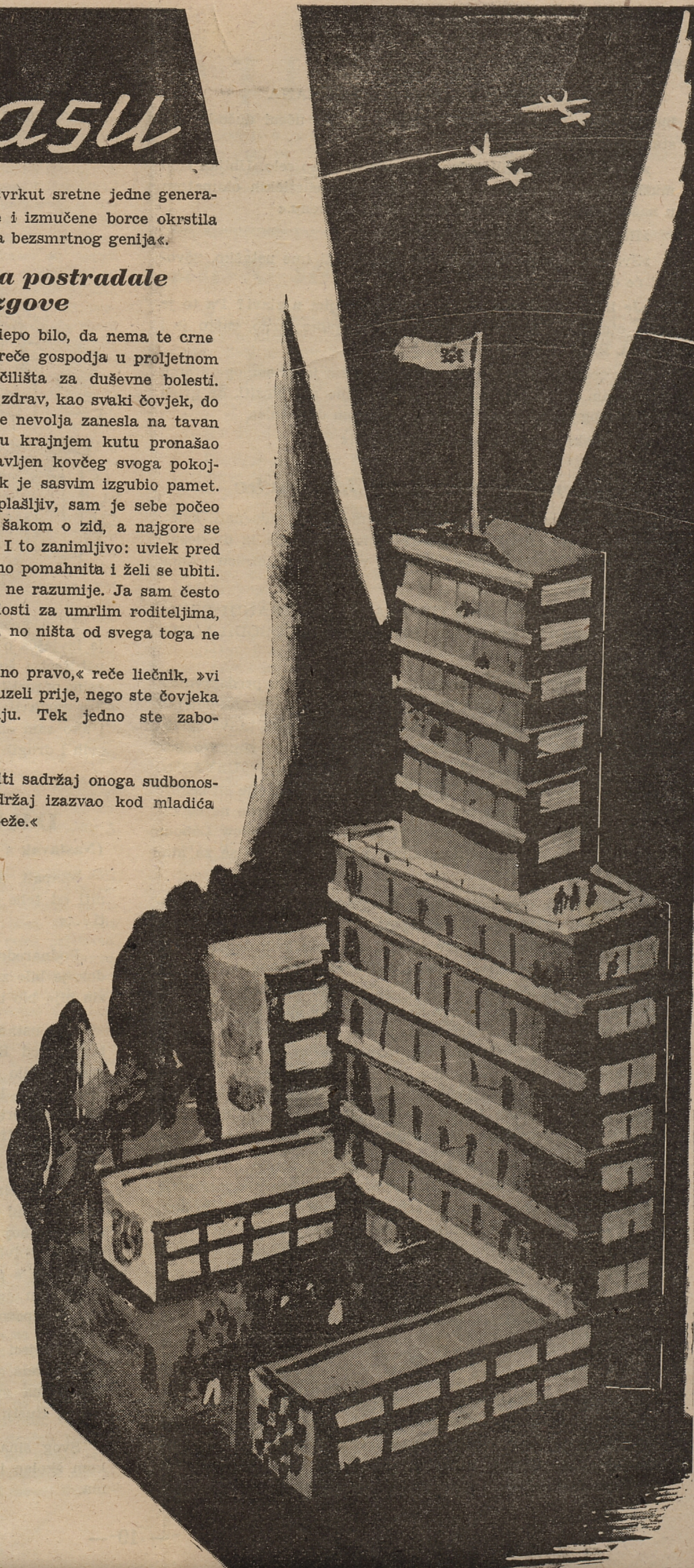
Dugim zračnim hodnikom prodjoše, a tad se zaustaviše pred označenim prostorom.

»Udjimo!«

»Čudna soba,« reče proljetna milostiva ogledajući se naokolo. »Pa vi ste me, gospodine lječniče, prebacili u prošli viek.«

»Da, da, gospodjo, to je bio moj ideal, jer samo tako ćete moći razumjeti spise, koje ću vam pokazati.«

Soba br. 44 bila je prava zbirka dogadjaja iz godine 1944. Liečnik se sagne i dohvati prljave spise.

DNEVNIK JEDNOGA PARTIZANA

bio je naslov omašne otrcane knjige, kojom učeni dušo-liečnik stade prelistavati.

»Danas smo popalili jedno podpuno ustaško selo. Ubijali smo mužko i žensko, staro i mlado. Neka od fašističkih okupatora u našoj zemlji ne ostane ni kamena na kamenu.«

»Razumijete li ovo, gospodjo? Ili...«

»Svi oni, koji će u budućnosti spominjati ime ustaško, govoriti će o neznanom Jovi.«

»Je li to moguće?« zavrti se posjetiteljici u glavi? Pa to je pisao otac ovog dečka? Onda mi je podpuno jasno, zašto je i sin lud. Pa otac je već bio ludjak...«

»Ne, gospodjo, otac je bio zaludjen, a sin je od samoga srama nad svojim roditeljem poludio. I zato ćemo sve uložiti, da grieh ograničenog otca ne uništi život nedužnom djetetu.«

»O ljudska gluposti, kud se ti penješ!«

Spomenhram ustaške borbe

Strka novinskih izvjestitelja, snimača, i radoznali sviet. Srdce nas vuče, da vidimo što radi konkurencija iz dvadesetiprvog stoljeća. Turamo se napried i virimo u bilježnicu jednog sposobnog izvjestitelja.

Nadnevak: ... listopada (IZASLANSTVO STRANIH PREDSTAVNIKA ODAJE POČAST USTAŠKIM OSLOBODILAČKIM ŽRTVAMA).

Pred velebnim hramom doista gledamo hrpicu predstavnika, sličnu kao za naših starih dana. Tamna, strogo svečana odiela i sjajne odore. Loš izvjestitelj zaboravlja pojedinosti takve zgode. Slabo se snalazim medju tolikim svietom. Što je zapravo bilo na slavi, ćete i onako čitati u večernjem izdanju »USTAŠE«. Jedino što me je zanimalo, bile su rieči stranaca, čije su zemlje mojoj domovini toliko nesreće naniele, da im to nitko ne će zaboraviti. Zato sam napregnuo vrat da čujem vodje New Labour Party, koji se je tu medju ostalima našao i popevši se za stepenicu više prozborio:

»Gentlemeni, osjećam svojom dužnošću na ovome častnome mjestu odati priznanje pokoljenjima, koja su minula ostavivši prije toga kao baštinu svome narodu glavnicu svih dobara: Slobodnu i nezavisnu nacionalnu državu. Kao pripadnik naroda, koji je nažalost zatirao junačko pokoljenje hrvatskog naroda, izričem rieči iskrenog kajanja za zločine, koji su truli vodiči moje domovine izvršili u svojoj zabludi nad vašom zemljom. Preporodjeni u velikoj borbi životnog naziranja na ulogu i zadaću velikih prema malim narodima, mi želimo u bratstvu s našom evropskom zajednicom izgradjivati našu zajedničku kuću i utvrdjivati dalje evropski bedem protiv Iztoka, koji je, dok bude svieta i vieka, neprijatelj evropskih kulturnih naziranja.

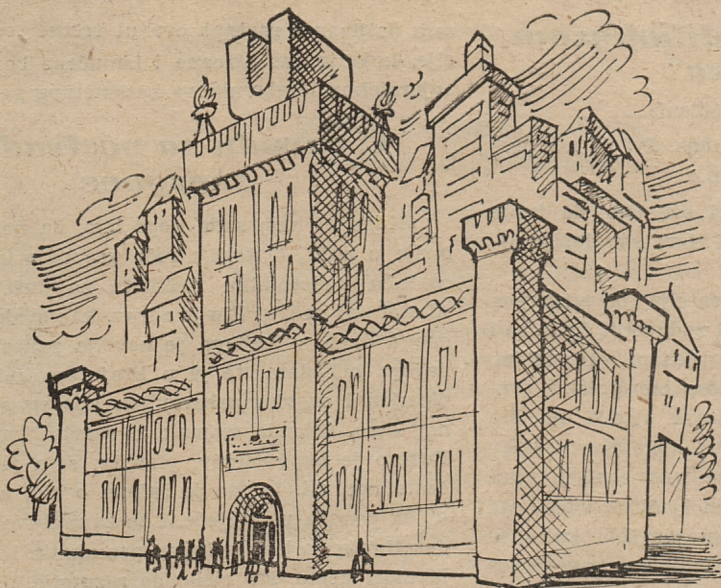
Neka ne bude stranca i čovjeka, koji bi stupio na tlo ove junačke hrvatske države, a da se ne pokloni kostima neznanih velikana Evrope, koji su u najtežim časovima shvatili svoju dužnost i borili se protiv velike premoći, nadajući se, da će na vrieme i drugi ugroženi narodi shvatiti podmuklu opasnost i suprotstaviti joj svoje snage.«

Tako reče englezki nacionalist kajući se za djela svoje, ni spomena vriedne braće u prošlosti.

*

U dvorani slave pred velikim spomenikom tinjahu plamenovi neugasivih bakalja. Do znakova neumrle naše slave stajahu pod čeličnim šljemovima ustaški vojnici. U svečanom času molitve jedna se misao stapala na žrtveniku Spasa: zahvalnost za bezsmrtnoga vodju, Poglavnika, koji je oslobodio zemlju Hrvatsku, spasio narod od vječne propasti, a rajska vrata otvorio svom prosviećenom i jakom narodu Nove Evrope.

*

I još, gospodo kolege iz 21. stoljeća, kada budete slagali svoja izvješća o toj zgodi, pa vas obuzme razumljiva srčba, što sam petdeset i šest godina prestigao vaše namjere svojom reportažom, oprostite i milostivo shvatite, da sam strepio hoćete li dobro nastaviti ustašku predaju pisanja. Bio sam zabrinut za vas, i ako sam znao, da vama ostaje stvarnost i slava, a meni zbog ovih i drugih redaka ime današnjice: »ratni zločinac«.

Poručnik P.

DRUGI USTAŠKI ZDRUG

(Nastavak s 5. str.)

»Zapali, ali onda znaj, da niti od tebe ne će ništa ostati...«

Podnarednik se je sklonio dok je bilo za vremena i benzin nije bio upaljen.

Kao ustaša doživio je prvu borbu kod Kometnika. Partizana je bilo oko sedamdeset i pet. S pet ljudi održavao je od 11 sati prije podne do 5 sati popodne vatru dok nije došla pomoć.

U Čačincima za vrieme borbe partizani su htjeli u kuću na suprotnoj strani, gdje se on nalazio staviti protukolac — pucalo se s prozora na prozor — ranjen je u ruku. Ostao 40 % nesposoban.

U vojsci bio od 1919. do 1918. i sada od 1941. do danas. Bio je na svim bojištima: u Italiji, Rusiji i Srbiji.

Svog sina — težkom mukom školao i — danas ga nema.

Radio je najteže poslove kao šumski radnik. Za obitelj i djecu. Za kuću. Osim golih života više ništa nije ostalo.

Za posljednje velike borbe u Slatini ranjen je u vrat. Na uzmaku iz Slatine probijao se sa skupinom, koja je prodrla u Madjarsku. Nosili su sa sobom 34 ranjenika. Od Slatine se išlo 4 i pol kilometra kroz kanal, u kom je bila metar duboko voda.

Pri prelazu preko Drave imali su slabe čamce te su prelazili po petorica — najprije ranjenici — i rukama su iz čamaca cielim putem vodu grabili van.

Ostao je s 20 naboja u strojosamokresu.

»Samo neka sve svrši, za naše dobro — sve će se ovo zaboraviti...«

»Ne će mi biti težko niti za mog Mirka, koji je bio najbolji od sve djece...«

T. MEHIĆ

(Nastavit će se)

Dokumenti hrvatske državnosti

PRAGMATIČKA SANKCIJA

Hrvati su sasvim slobodno izabrali god. 1527. Habsburgovca Ferdinanda za svoga kralja. Njega su međutim izabrali i Madžari, pa su tako i nadalje ostala oba naroda u istoj državnoj zajednici. Da su i nadalje slobodni i neovisni o Madžarima, potvrdili su Hrvati god. 1712.

Kralj Karlo III., stric Marije Terezije, nije imao mužkih potomaka niti rođaka, koji bi ga nasliedio, a ženska grana nije imala zakonsko pravo. Hrvati međutim još uviek upiru oči u Beč u nadi, da će pomoću Habsburgovaca osloboditi sve hrvatske krajeve i pridružiti materi zemlji. Zato oni sasvim slobodno, prvi od svih naroda, koji su bili u sklopu habsburžke monarhije i njenih susjeda, odlučuju na svom saboru, da će priznati kao zakonitog nasljednika i žensku lozu habsburžku. Sabor je donio o tom svoju odluku:

»Djela i članci gospode staleža i redova kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije zaključeni na saboru održanom .... 1712. u biskupskom dvoru u Zagrebu.

Članak VII. Staleži i redovi, potaknuti brigom i željom za osiguranje svoje domovine, pomišljaju na sve prošle opasnosti i na opasne prevrate (revolucije), koji bi nadošli u vrieme interregna (vremena bez kralja). Osim toga žele... steći veću blagost prejasne austrijske kuće. Žele, kad joj izumre mužka loza, da ženski spol zadrži i da se na nj prenesu kraljevsko pravo i preimućstvo (prerogativa), da ga izvršuje pravom kralja i kraljevine, i to ona ženska loza... koja će držati ne samo Austriju, nego i pokrajine Štajersku, Korušku i Kranjsku, a stolovati u Austriji... (Zato) određuju, odlučuju i očituju jednoglasno... neka se poslanici, koji će biti poslani k njegovom posvećenom carsko-kraljevskom veličanstvu, posebno upute u to, da predoče i podnesu veličanstvu ovu odluku i povjerenje, koju su staleži i redovi na vlastiti poticaj slobodno zaključili...«

I opet Hrvati postavljaju uvjete, pod kojima priznaju Habsburgovcima i u ženskoj grani pravo na hrvatsku krunu. I opet pregovaraju s kraljem kao ravnopravni s ravnopravnim, te mu šalju god. 1712. ovu poslanicu (adresu):

»Kod primanja naše koristi ne će nas zastrašiti, što smo dio Ugarske. Mi smo doduše, kako zakoni kažu, zemlje pridružene Ugarskoj, ali joj nismo podanici. Nekada smo imali svoje rođene, a ne ugarske kraljeve. Nije nas Ugrima podvrgla nijedna sila, nijedno robstvo, već se sami od svoje volje pokorismo, ne kraljevstvu, nego kralju njihovu. Njihova kralja također priznajemo, dok bude gospodar Austrije, a ako se zgodi, da to ne može biti, ne ćemo slušati zamamljivi glas slobodna izbora, niti poruku, da smo dužni nerazriešivo sliediti Ugarsku. Slobodni smo, a ne robovi«.

Kralj Karlo III. je onda sa svoje strane obećao osobitu pažnju Hrvatskoj, koja se nazivala imenom »Kraljevina Dalmacija, Hrvatska i Slavonija«, ali je bila jedinstvena, trojedna kraljevina Hrvatske. Njenim političkim predstavnicima izdaje Karlo III. ovu diplomu:

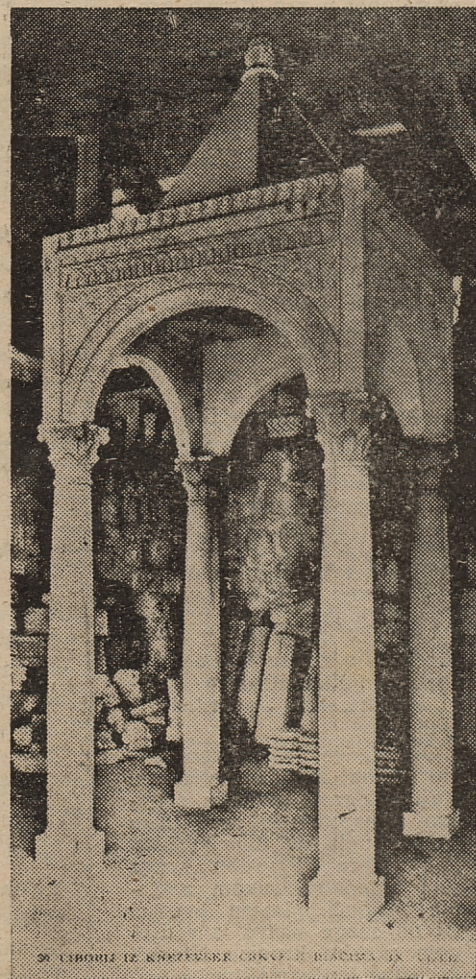
»Karlo VI. milošću Božjom izabrani car rimski, kralj njemački, španjolski, ugarski, češki, dalmatinski, hrvatski, slavonski, nadvojvoda austrijski. Častni, poštovani, ugledni i velemožni, plemeniti, vjerni nam mili! ... Mi vam čvrsto obećajemo, da ćemo mi i naši nasljednici ne samo uviek uzdržati nepovrieđene vaše pravice, povlastice i slobodštine, već i inače ne ćemo ništa propustiti, čime bismo mogli dokazati prirođenu dobrohotnost i blagost austrijske krvi, te pospješiti korist ovih vrlo zaslužnih kraljevina (slavnih kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije)«.

Ponovno dokazuju Hrvati, da drže u svojim rukama punu samostalnost svoje domovine, koja je nekoć imala svoje domaće kraljeve. Njihovi slobodno izabrani nasljednici pak moraju potvrditi slobodštine i pravice kraljevine Hrvatske.

Ovaj čin, kojim su Hrvati priznali ženskoj lozi pravo na priestolje zove se pragmatična sankcija.

* * *

Ovako odlučno mogli su nastupati Hrvati zato, što je u njih, u njihovom političkom vodstvu nadasve budno živjela sviest o hrvatskom državnom pravu, o hrvatskim pravicama. Stare povelje, koje je dobivala Hrvatska bilo kao cjelina bilo pojedini njeni dielovi, o kojima su utvrđene razne slobodštine, prava i povlastice,

čuvali su Hrvati vrlo ljubomorno. Na ove povelje su pazili kao na zjenicu oka, da im se ne izgube ili ne upropaste, jer su bile najočitiji dokaz starih prava Kraljevine Hrvatske. Da ih što bolje uzčuvaju, već u prvoj polovici XVII. stoljeća dao je javnim državnim troškom hrvatski prabilježnik Ivan Zakmardi Diankovečki načiniti veliku i čvrstu hrastovu škrinju zatvorenu težkom željeznom bravom, koja se otvarala s tri ključa: banovim, podbanovim i protonotarevim. — Škrinja je nazvana »škrinja privilegija kraljevine«, izrađena god. 1643., a sam Zakmardi izpjevao je pjesmu posvećenu »Preljubljenoj domovini Slavoniji i Hrvatskoj«.

Ljubav prema slobodi učinila je i ovu škrinju, da budu što bolje sačuvani dokazi veličine hrvatske prošlosti.

Z. Tanodi

SLIČICA S GROBLJA

Još sasvim svježi grobovi, ovih su dana opet ponovno uređeni zajedno sa starijima deset i više godina. Drač, koji ih je obrastao uklonjen je, zemlja, koja se s grobnih humaka uslied kiše odsklizнula opet je poravnata i pročišćena, a umjesto drača zasađeno je na nekim grobovima cvieće. To cvieće ujedno je znak, da pokojnik ima u blizini nekoga svoga... Križevi su također obojeni novom bojom i puteljci, koji ih diele dovedeni su opet u red. Čitavo groblje izgleda kao da je dobilo novo ruho za neku svetčanost. — To su ruke vojnika stavile u novi svetčani red mjesto počinka svojih palih drugova...

Groblje — grad mrtvih... Vojničko groblje...

Dan je Svih Svetih prije podne. Slabo jesensko sunce osvietljuje svojom — nekako bliedom svjetlošću — te svježe grobne humke, kao da i ono gasne poput tolikih mladih života, koje ugasnule ovdje skriva i čuva majčica zemlja. Oštar vjetar sa svjeroiztoka struže zemlju i odkida žuto uvenulo lišće s njihovih grana, a ono šuštajući pada na blatnu zemlju, kao da plače za stablom na kojem je postalo i živjelo. Zemlja pak prima i lišće na svoje blatno krilo isto tako, kako je primila i kišu koja je noćas padala. Križevi ponosno stoje prkoseći vjetru i kiši svietleći se na suncu, kao da su sviestni, da poput vojnika stražara čuvaju vojnike, koji su nekad živjeli...

Groblje je još prazno. Samo jedna starica seljakinja stoji uz grob, koji se smjestio u najnovijem redu blizu jednog ugla na dnu groblja. Pali svieće na grobu svoga sina i jednom rukom zaklanja titrajući plamen braneći ga od snage vjetra, a s drugom prebire krunicu. Staračke ustne šapću molitvu, u očima pak cakle joj se suze.

Sama je tu starica od živih sa svojim mrtvim sinom. Voli ona tu samoću, jer ju tako nitko ne smeta u njezinom tihom, nečujnom razgovoru s njim. Došla je iz okolnog sela posjetiti ga barem danas, kada se i najtvrđe srce sjeti nekoga svoga. Nekad ga je posjećivala u ovom gradu živog, ali sada više tako nije.

Krupne suze potekle su niz lice i pale pokraj sviećica. — Vjetar puhne jače, i ugasi nekoje, a ona strpljivo zapaljuje ponovno jednu od druge. Vidjela je, sina kako je pred samo nekoliko mjeseci bio liep, mlad, jak, a sada!... — Propali su joj mnogi liepi snovi, mnoge liepe želje, koje je zamišljala za njegovu sreću. Mislila je, da će on biti onaj na koga će se u svojim starim danima moći osloniti, ali evo, Bog je htio drukčije. Ipak njezino srdce žene i majke osjeća, da joj sin nije pao bez svrhe i potrebe, jer on nije otišao u šumu da napada u noći na mirna sela i odvodi iz kuća njihovu žuljevima stečenu sirotinju, već je otišao u pravu vojsku, da to brani. Sjeća se, kako mu je težko bilo ostaviti plug, nju i ostale, ali — moralo se! A sada se nalazi u redu ovih grobova s mnogim isto tako mladim drugovima, koji su možda bili isto tako dobri kao i on, za čije grobove majke niti ne znaju i koji su se rodili zato, — da umru za domovinu. I njezino staračko srce pomiruje se s tim, jer veli: Bog je tako htio!...

U drugom redu podalje groba njezinog sina nalazio se grob s brižljivo zasađenim cviećem. To je grob jednog ustaškog nadporučnika. Cvieće zasadila mu je nesuđena zaručnica. On »gospodin«, a njezin sin obični seljak jednako su se borili i zajedno, evo, sada snivaju svoj vječni san. Kao što je njezin ostavio svoju seljačku kućicu i komadić roditeljskog polja, te pošao u borbu za obranu toga, tako je i ovaj bivši častnik ostavio svoj ured ili možda koju školu i došao negdje iz bogzna koje strane, da vodi svoju braću seljake i sada u ratu, kao što ih je vodio i za vrieme mira na drugi način sa svojim znanjem. Ona ga nije poznavala, nije ga nikad ni vidjela, ali osjeća, da je morao biti dobar čovjek. Jer otišao je dobrovoljno u tako opasnu službu — u borbu protiv onih razbojnika — on, kojeg možda nije nitko dirao, ali nije mogao gledati nepravdu i za to je, evo, život dao. Stavi dvije tri sviećice i na njegov grob. Misli: Bog zna gdje je njegova majka i da li znade što o njemu!... Njezino majčinsko srdce najradije bi u taj čas zapalilo svieće na svakom tom grobu što je pred njom, pa i zagrlila svakoga, koji je u njemu, ali ne može.

— — — — — — — —

Dirljiva je slika bila vidjeti vojničko groblje na dan Svih Svetih prije podne u njegovom svetčanom izgledu, sa mokrom i blatnom zemljicom na slabom jesenskom suncu i na njemu jednu seljakinju staricu majku, gdje joj jedna ruka prebire krunicu, a ustne šapću molitvu, dok drugom brani plamen na sviećicama, kako na grobu svoga sina, tako i na grobu častnika, kojeg nije nikada ni vidjela, ali je zauviek i on ostavio kosti daleko od svojih i svoga doma.

Slika je to hrvatske majke današnjeg hrvatskog vojnika. Sretna je, što je i ona dala jednoga, — ako ne i više — na oltar domovine, izmučene i opustošene domovine, koja se sada zalieva krvlju najboljih, da bi mogla opet jednoga dana procvasti i u miru živjeti — sretnija! Pa, kad već nije njezinom sinu bilo suđeno doživjeti te dane kao ni tolikim drugima, neka barem oni, koji ostanu imaju koristi od toga. Bog će — veli starica — naplatiti svakoga za **njegova djela.**

MEHO

Ciela ulica znade da je Meho namješten kod nas. Posljednji posao koji se obavlja oko lista prelazi preko njegovih ruku. On ga zamata, stavlja naslove i odprema na poštu.

Da je mirno vrieme istom bi ove godine išao na stavnju. Ovako već je ustaški dovodnik, odlikovan malom srebrnom i ranjeničkom. A osim toga odpušten je i iz vojske — jer — . . . bilo je to u Gospiću. Trideset prva bojna u kojoj sam ja bio bila je na postavima izvan žice oko Gospića.

Preko noći udarila jaka kiša — i partizanska navala. Negdje oko jutra — osulo se po meni iz parabele. Dobio sam četiri naboja u trbuh, pa kako su prošli mene još su jednog iza mene ranili u debelo meso. Još su neki poginuli, moj strojničar . . .«

Prostrieljen trčao je još jedan komad puta. Istom nakon nekih 24 sata dospio je do bolnice, gdje je operiran i ostao je u njoj puna dva mjeseca. Crieva su bila oštećena na šestnaest mjesta.

»Ali onda su im naši platili. Zarobili su njihovu zastavu, pa su je stavili na oklopna kola, i tako jurnuli prema njihovim postavima. Partizani su mislili da su to njihova oklopna kola — sve dok iz kola nije počela po njima sipati smrt. Uhvaćeno je bilo 280 živih partizana i oko 100 što mrtvih i što ranjenih . . .«

»Ali — nije to i ništa . . . kad sam bio u Bihaću . . .«

Kad je Bihać bio prvi put pao u partizanske ruke i on je bio ondje. Vojska se povlačila preko Une, tko je znao plivati, a tko nije — pokušao je, pa su i stradali. Meho umjesto da skače u Unu — skočio u neku rupu na istoj strani obale, na kojoj je bio. Bio je odvodni gradski kanal. Velik tek toliko kolika je debljina čovjeka. Da se može uvući i okrenuti. Imao je sa sobom tri praske, pušku i četrdeset naboja. Nad njim upravo na obali partizanska straža.

Probavio je ovdje petnaest dana! Mjesto jela i pila — gutao je kanalsku vodu! Osmi dan je bio najteži.

»Onda sam pojio maramicu i legitimaciju . . . Upravo ko da bi jeo meso ili što drugo... Probo sam i zemlju, ali se ona maže po ustima . . .«

Petnaesti dan sanjao sam da su ustaše zauzele Bihać — izskočio sam van i kao pijan posrćući pošao prema mjestu. Partizani su me susretali, ali kako sam bio sav uliepljen od blata mislili su da sam njihov. Konačno sam se sklonuo u jednu kuću i — dočekao dok je došla naša vojska . . .«

»Eto« — veli Meho — »ne umire se od gladi . . .«

Možda će Mehu iznenaditi u jednom od sliedećih brojeva, kad nadje i sebe u njemu. Medjutim, ako se radi tim povodom i o pohvali i kakovoj počasti — onda ju je svakako i zaslužio.

A. Jan-ić

Stric Miško PRIPOVIDA...

Kad sam bijo dite, pokojni Stipe stričev i ja čuvali smo u Docu goveda, igrali se, od svile kukuruzne pravili brkove i bradu, i zapravo i ne znajuć šta radimo nakidali onih zelenjaka, klipčića, na kojima se još ni zrno nije zametnulo, svaki po desetak komada. Kad smo donili kući pita nas moj pokojni ćaća, Bog mu da pokoj njegovoj lipoj duši, veli ko vam je to da, a nas obojica ko sklina: Stric Mate nam da... E, pametan čovik stric Mate, duše mi moje, veli pokojni ćaća. Mi veseli kako smo ćaću prevarili, kad li on, jadna ti godina, dovati s murve prut, iztrese one klipčiće prid konja, zagrnu mi ono košuljice i udri, udri... žalosna ti majka, da je sve krv šibala.

— Malo što kradete, nego još i lažete... sunce vam ne ću psovat...

— Lipo ste počeli...

Kad je mene izdevetao kako triba, onda se mašio Stipe stričeva ter i njegovu ljudski izšara.

I to nam je bila usvistna. Nikad više nije nam se ruka mašila onoga što nije bilo naše.

Tako bi, dičice moja, valjalo svakoga, ko ne zna što je tudje, a što je njegovo, odma čim se prvi put maši onoga što nije njegovo, dobro izdevetat, pa mu se ne bi posle za prste lipilo zlato, novci i druge krupnije stvari...

Dičice moja, sinovci moji lipi, bio vam je u nas niki Jure Zlopaša, čovik siromašak, dičica ga obasula, zemlje malo, pa se težko živilo. Da barem koliko toliko poboljša svoje težko stanje, odredi Jure, videć da druge nije, nosit duvan u Bosnu ili kako bi se to reklo pomalo švercat. Zna je jadni Jure da je to zabranjeno i da more ljuto nastradat, ali teže je gledat gladnu dičicu i nemoć im pomoć.

I Jure je poša tim putem. Izpočetka pomanje po desetak oka, a posle i poviše. I uvik je ima sriću, nikad mu što no rič nije ni crna mačka priko puta prišla, a kamoli da mu je carski vilanca na put sta i zavika: 'Alt!

I Jure je puni deset godina u Bosnu duvan nosio, a iz Bosne srebrene vorinte dorinte donosio. I lipo se čovek pomoga. Na'ranio i zaodio sebe i dičicu, namaka dvaestak ovčica, kravicu, magare, a i dančić lipe zemlje u ponoru. Od svega mu je najdraži ta dančić zemlje, jer ovo nosanje duvana je nesigurno, a zemljica je sigurna, nju mu ne mogu otet svi vilanci svita, a duvan more i sam jedan.

I Jure je pomišlja da se ostavi tog posla, nu kako ga je srića služila, računa je da je pametnije koji vorint kući donit i dalje je iša priko planina. I nije se on vele ni sakriva, zna bi put udarit posrid teste i nikad ništa.... Ali... jednoga dana gori nigdi povr' Karlovca hana ostavila Juru njegova stara druga srića. Kako je bio velik snig i vitrina puvala iša je Jure testom i baš na jednoj okuki sta da pritegne desni opanak, kad na jedno tridesetak koračaja ugleja Jure dva svitlucana vraga, dvi bajunete i dvojicu carski službenika. Juri se jadnom zasvitlilo prid očima, mislio je tužan: sad je gotovo, propade... Ali se nije da... zbacio je vriću sa sebe i počeo vikat:

— Ne ću dalje prsta mi noga. Nisam ja ničije magare... Neka oni nadju drugu budalu, a ne mene siromaka seljaka... Eto da su mi ko ljudi dali vorintu, dvi, nosijo bi, al ovako ne ću, da su oni sedam puta carski... Nije meni dvajest i pet, već pedeset i dvi...

Došli carski službenici prid Juru i krstom se krste, našli eto čudna čovika u čudnu razgovoru, pa ga upitaše:

— A šta to ti, kume, ne ćeš?

— Ne ću nosit evo ovu vriću.

— A što je u njoj?

— A šta bi bilo, duvan...

— Kakav duvan?

— Žut, brate, ko dukat.

— A čiji je?

— Čiji? Djavliji. Okle bi ja zna? Doli u polju naletila jedna vaša patrola na nikakvog Ercegovčinu, zavikali stoj, a moj Ercegovac, vrićom u snieg a noge poda se, pa biž, ne bi ga kumpanija djavala uvatila. Na moju nesriću naiša ja tuda, a oni vaši na me: Ajde, vele, Jure odnesi ovo u našu kasarnu. A ja budala se zametnuo, pa nos... nos... al eto dodija, dok je bilo po ravnu kako tako, al uza stranu satra brate... težko je i nenatovarenu po ovlikom snigu.

— Pa hajde, nije ti sad više daleko, odnesi...

— Jes i još ništo... Ne ću da mi je pokojnog ćaće... I Jure gurne onu vrićetinu, pa da će niza stranu...

— Uzmi bolan, kume, odnesi, pa će ti rešpicenta platiti...

— A jes, ne virujem ja... platite vi, pa ću nosit...

— A koliko bi ti da ti platimo?

— Dva vorinta pa ću nosit.

— Mnogo je to...

— E kad je mnogo, nosite ga vi. I Jure da će nizbrdo...

— Ajde nek te voda nosi, evo ti pa nosi...

Jure turne vorinte u nidra, baci vriću na rame i uzastranu. Stigne sritno na misto, proda robu i pivajuć se vrati kući. Toga puta je donijo ženi veliki svileni rubac, a najmladjem sinčiću srljenkapu.

A moji vilanci, kad su sutradan došli u kasarnu i tražili od starešine da im vrati dva vorinta za vriću duvana, kojeg je niki seljak donijo, imali su šta slušat i bilo im je ko da si ji vrilom vodom po glavi. Smije se njijov starešina i pita ji: a kako se zove ta seljak? Jure, kažu oni.

— Jure, veli rešpicenta, pucajuć od smija. To je vire mi bijo niko drugi nego Jure Zlopaša, kojega mi ima deset godina lovimo, a vi ga eto imali u šaka, a on vas lipo privarijo i vi mu platili da nosi svoj vlastiti duvan.

Brzo se to doznalo i ovoj dvojici nije drugo ostalo, već lipo zatražili da ji pripomiste, jer od rugla nisu mogli prid svit.

Nastavak izvještaja našeg ratnog izvjestitelja iz 44 broja našeg lista.

Kada i gdje sam se osviestio, neznam. Bila je tama, negdje u šumi. A tada smo išli cielu noć. Teturao sam bos, u košulji, pod neprestanim udarcima kundaka i cipela. Ruka mi je ukočena, hladna, a krv se sgrušala i liepi se za rukav. Tražio sam vode, no samo su se nasmijali.

Sada idemo po nekoj cesti, a nekoliko kola voze njihove mrtve i ranjene. Partizani se priete i obećavaju mi da će me na ražnju peći. Zato su me i ostavili na životu. Bilo bi bolje, da su me odmah ubili.

Pred svitanje stigli smo do ove kuće. Svezali su mi bodljikavom žicom ruke, i bez rieči gurnuli u ovaj podrum.

*

Već slabo vidim što pišem. Kroz mali prozor dopire još samo malo svietla. Pada veče, i užasna glad i žedja me muče. Prislonio sam usta na vlažni zid, punoj paučine, i tražim zalutale kapljice vode. Strašno sam slab i jedva se držim na nogama, no moram se kretati, jer je svakim časom sve veća zima. Noge su mi se ukočile, pa sagnuvši se, dušem na njih. Ali, pričinja mi se, i dah mi je leden. Hvata me užas, kad pomislim na već treću noć u mraku, zimi i čekanju. Zar će me ostaviti da umrem od gladi? što čekaju, zvieri?

Po prvi puta me obuzima očaj. Sviestan sam svog jadnog položaja. Bio bih mnogo mirniji da se nešto dogadja sa mnom, no ovo čekanje ubija živce. Pomislio sam već da vičem, urlam, psujem... Suzdržao sam se, jer sam najprije vojnik, borac, a tek na kraju čovjek, koji osjeća boli i koji je na rubu očaja. Dao sam si rieč, da ću ostati čvrst i da ću stisnutih zubi podnieti sve što zadesi.

Misli mi se motaju bez veze. Ne vidim više slova. Čekam sudbinu i mislim na tisuće, koje su to isto proživljavale...

*

8. siečnja.

Ne znam koliko je noćas moglo biti sati, kad me je iz nemirnog polusna trgla škripa teških vrata na mome zatvoru. Titranje male svjetiljčice približilo se i osvietlilo me. Pojavio se opet onaj s mojom surkom. Osvietlio mi je lice došavši sasvim blizu. Smrdio je po rakiji.

— Ustaj, ideš na klanje. Došlo ti je vrieme.

Grubo me primio za ramena, jer se nisam mogao dići. Bio sam ukočen od zime i slabosti. Groznica me tresla. Konačno me je podigao i primietio da su mi ruke slobodne.

— Pseto domobransko, zar si skinuo fine narukvice? No, sada ti više ne trebaju. Dodji, idemo na »preslušavanje«.

»Preslušavanje« je izrekao osobitim naglaskom. Znao sam odprilike što to znači.

Izvukao me je na dvorište, a zatim smo ušli u istu kuću. U maloj sobi udarila mi je u lice prijatna toplina, smrad neopranih nogu i vonj rakije. Sa stropa visjela je petrolejka, a za stolom kraj pune boce, sjedio je vjerojatno »sudac«. U uglu stajao je još neki tip čisteći pušku.

Onaj za stolom podlaktio je glavu i gledao me izbuljenim očima. Bio je prilično pijan. Pokazao mi je stolicu da sjednem. Tada, sve bez rieči, gurne bocu pred mene, a moj pratioc stavi na stol zdjelu krompira sa komadom govedine.

U sobi je bila savršena tišina, tek se neki cvrčak oglašavao izpod zidane peći.

Nisam vjerovao očima, pa sam mislio, da sam žrtva prividjenja. Zašto mi najednom daju stolicu, rakiju i jelo? Kakve su im namjere?

U jednom trenu zaboravio sam na sve to i najprije nagnuo iz boce. Rakija će me ugrijati, a to je za sada najvažnije. A tada se bacim hlapljivo na jelo. Gutao sam krompire i zubima trgao tvrdu govedinu. Samo jednom pogledao sam »sudca«, primietivši gadni ironički smiešak na njegovom licu. Potegnuo sam još nekoliko gutljaja. Bio sam odmah pijan, ali sit. Ugodna toplina stujala mi je žilama. Sada mi je bilo svejedno što će biti.

Kada sam sve pojeo, čekalo me je još jedno iznenadjenje. Moj susjed za stolom pružio mi je cigaretu. Ne pokazujući nikakvo čudjenje, primio sam je i zapalio na svjetiljki. Prekrstio sam bose noge, i netremice promatrao partizana. Lice mu je bilo gladko obrijano, kosa počešljana, no ovratnik košulje bio mu je mastan. Nokti na rukama crni.

Konačno je progovorio. Nastojao je govoriti biranim riečima i čak me je oslovljavao sa »vi«. Držao sam se mirno i promatrao njegov komandantski čin na rukavu.

— Kako vidite, dragi druže, kod nas nije loše, unatoč vaše »promičbe«, koja nas prikazuje u najcrnijem svietlu. Sada ste zarobljenik, i ne možete se potužiti da vam je loše išlo. Možete li tvrditi da vas je netko mučio ili batinao? Mi postupamo blago sa zarobljenicima. Iako ste nam ubili desetak ljudi, to mogu ovako u diskreciji da vam kažem, nije vam pala kosa s glave. Zasada čekamo na podatke o vašoj »djelatnosti«, pa ćemo videti koliko ste se »kompromitovali«. Prema tome će vam se suditi. A sada ćemo, ako imate volje, malo da razgovaramo.

Na primjer, zašto se vi borite?

Premda je to bilo neizmjerno glupo pitanje, morao sam odgovarati, jer sam samo pametnom taktikom mogao poboljšati svoj položaj. Ako ostanem na životu, naći ću već priliku za bieg. A do tada: glumiti, i to dobro.

— Evo vidite, ja sam Srbin, pa se ne borim samo za Srbiju, nego i za vas Hrvate, dakle za federativnu Jugoslaviju, za ceo naš narod. Prema tome, ja sam pravi narodni borac, a vi ste egoista boreći se za onu šaku ludjaka u Zagrebu. Nije li tako?

— Dozvolite: vi se borite na strani Tita ili Petra?

Ovo moje pitanje ga je zbunilo, i neko vrieme se domišljao odgovoru. Premda je bilo opasno da se pokažem duhovno nadmoćnijim, htio sam mu pokazati da nisam glup i kukavica. Ipak je lopov više volio svog Petra nego Tita, ali nije htio to otvoreno pokazati. Pronašao je najrazumljivije rješenje. Odkrio je karte, kojima igraju Srbi.

— Nama je sasvim svejedno, ili za Petra ili za Tita, jer su im ciljevi isti. TREBA STVORITI OPET JUGOSLAVIJU! A to znači, treba srušiti N. D. H., i naučiti Hrvate pameti. Uostalom siguran sam, da će kralj Petar i maršal Tito SKLOPITI SPORAZUM vrlo skoro, i u to mi svi narodni borci duboko verujemo.

— Jeste li sigurni, da će Hrvati pristati, da udju u tu novu Jugoslaviju pod dinastijom Karadjordjevića?

— Po onome, što su nama Hrvati dosada napravili i koliko su prolili srbske krvi, sigurna je stvar, da ni mi Srbi, ni kralj Petar, ni Englezi i ostali saveznici ne ćemo mnogo pitati Hrvate da li imaju volju da udju u Jugoslaviju. Hrvatski narod mora platiti ostalim narodima Jugoslavije, Srbima i Slovencima, za sve ono, što su ti narodi prepatili.

— Zar Jugoslavija ne može obstojati bez Hrvata i zašto se si Srbi toliko trgate za nas?

Komandant me je pogledao svojim polupijanim očima, u kojima se caklila pokvarenost, nasilje i duboka, neprikrivena zloba.

— Moram da vam kažem iskreno. Jugoslavija bez hrvatskog teritorija ne može sama postojati već iz ekonomskih razloga, pošto je Hrvatska bogata. U drugom redu, cilj nam je, da pred inostranstvom pokažemo, da su naši narodi jedno i da je Hrvatima najveća želja, da budu u staroj jugoslavenskoj zajednici, a naša dužnost da bude, da Hrvate vaspitamo tako, da će da zaborave na svoje tobožnje preimućstvo nad nama i na naduvanu svoju »hiljadustoljetnu« kulturu. Što se tiče katoličke vere, ona nam nije baš toliko ni važna. Hrvati neka se krste kako hoće i sa koliko prstiju vole.

Zaprepastila me je ovolika iskrenost, jer su srbski partizani nastupali pod drugim lozinkama, i otvoreno se nikada nisu prietili unatrag ove tri godine nama Hrvatima. Novim pitanjima nastojao sam izvući iz ovog »narodnog borca« što više izjava, koje mi je on tako spremno davao. Bio je i previše siguran, da me ima u svojim rukama i da će mi biti nemoguće sve ove razgovore iznieti pred javnost. U protivnom bi se i te kako čuvao tolike iskrenosti.

— Ako se dogodi da Njemačka bude pobiedjena i da nova Jugoslavija podpadne pod sovjetski uticaj i upravu, što će se dogoditi sa kraljem Petrom? Tada on ne može biti kralj, jer ga komunisti ne će priznati.

— Istina je, da nas za sada sovjeti pomažu, ali verujem da će u konačnom razračunavanju pretegnuti englezki uticaj, i da će kralj Petar ipak vladati. Medjutim može i to da bude, da dodje ovde na Balkanu do razmimoilaženja englezkih i sovjetskih interesa, i u tom slučaju nema sumnje, da bi mi Srbi, a isto tako i Hrvati bili protiv sovjeta, pošto je sigurno, da Hrvatima komunizam baš ne miriši.

— A ako sovjeti ipak ovdje prevladaju, a Englezi se povuku?

— E, u tom slučaju, dragi druže, mi Srbi pregrlićemo oberučke komunizam, pošto ga ipak više od vas razumemo. Oteraćemo vaše popove i u zagrebačkoj katedrali napravićemo ratni muzej.

Komandant je bio neobično zadovoljan svojim izjavama, podmuklo se cerekajući. Od vremena do vremena nazdravljao mi je bocom rakije i sigurno se je vrlo dobro osjećao i zabavljao. Ja se više ničemu nisam čudio premda se nisam nadao da će »preslušavanje« zaći u ovakovu kolotećinu. Nadao sam se da ću biti podvrgnut raznim izpitivanjima, pa čak i mučenju, što ne bi bilo ništa čudnovato.

Komandant nije više pokazivao volje za daljnji razgovor, već me je predao mom pratiocu zaželivši mi posprdno »laku noć«. Kad sam prolazio preko praga čuo sam za sobom još njegov zadnji pozdrav »spremni«.

*

Sjedim opet u svom zatvoru i proživljujem noćašnji razgovor. Što će biti sa mnom? Ovom neizvjestnošću sigurno me namjeravaju i dalje mučiti. Zaista je to strašna muka zatvoriti jednog ranjenog čovjeka, kojega trese groznica, u takav podrum, i ostaviti ga bez hrane i vode, u blatu i mraku. Navodno čekaju na neke moje »podatke«, da mi kasnije sude. A do toga vremena? Ovdje bih mogao sagnjiti i umrieti od gladi. Koliko dugo ću još ovdje sjedjeti do idućeg »preslušavanja«?

(Svršit će se)

NAJNOVIJE VIESTI

PRIBLIŽUJE SE VRIEME, KAD ĆE NAM SVEVIŠNJI I OPET POKLONITI SVOJ BLAGOSLOV

Prilikom proslave obljetnice 9. studena, proslava je održana nedjelju iza toga. Tom prilikom je obavljena i zakletva milijuna pučkih jurišnika. Führer se obratio njemačkom narodu velikim proglasom. Osvrnuo se na osnove neprijatelja njemačkog naroda da unište njemački narod kako u prvom tako i u drugom svjetskom ratu. Najprije se pokušalo iznutra a kad nije uspjelo počelo se s djelatnostima najvećih razmjera izvana. Šaljiva i neshvatljiva sloga boljševizma i kapitala jasna je kad se znade, da se iza svega toga krije — židov, koji je jednako pokretač tako zvanih demokracija kao što je i tvorac boljševizma.

»No značajno je kod velikih ljudi u poviesti svieta, kao i kod naroda, koji su bili određeni za velika djela, da su pokazali izdržljivost i u danima tjeskobe, pouzdanje i u vrieme prividne beznadnosti svoga položaja svoju smjelost i prkos nakon pretrpljenih udaraca... nakon duljih ili kraćih progona uviek odpada što je lako i bezvriedno, što se samo uzput upreglo, ali bi se na dan pobjede bilo najglasnije izticalo...«

Mnogi su misleći samo na svoje osobne probitke podlegli, a kako su bili zastupnici pojedinih naroda zaveli su ih u najveće zlo i propast. Sve te izdaje bile su težki događaji i za njemački Reich, ali su najveće zlo i propast za same izdajice i njihove narode.

»Mi smo sretni, što se u nizu naroda kojih su se taknule pojave propadanja, našlo ljudi za odpor i to: u Italiji, gdje su se okupili oko stvoritelja nove države Benita Mussolinija kao svoga Ducea, u Madžarskoj oko Salaszia, u Slovačkoj pod vodstvom državnog predsjednika Tisa, u Hrvatskoj pod vodstvom Poglavnika Ante Pavelića, kao vođama mladih naroda.«

Njemačka je danas ciela nacionalsocialistička a to znači, da je jedinstvena, cjelovita i odlučna i sigurna u pobjedu.

»Nacionalsocializam koji se nekoć bezkrajno krvavo progonio, bio je prema svojim političkim protivnicima sve od dana preuzimanja vlasti ne samo istinski pomirljiv, nego i velikodušan. Bezbrojne muževe, koji su samoga mene prije preuzimanja vlasti progonili, ja sam u ovoj državi obskrbio bilo mirovinom ili su pak pozvani.

Dok je čovjek samo mene progonio, ja sam mogao velikodušno prelaziti preko ovog progona i zaboraviti. No tko danas podiže bodež ili bombu protiv Njemačke, bit će nemilosrdno i bezobzirno uništen.«

»Odgovor na proglas glede obrane Reicha i pučkog ustanka samo je simbol njemačke narodne zajednice, koja se sve više očituje u ovoj sudbonosnoj borbi za budućnost našeg naroda«.

»Tko pak i u ovaj čas pomišlja jedino na svoje vlastite probitke i probitke svoga stališa, ne postupa samo kao zločinac, nego istodobno i kao bezumni sebičnjak, bezumni, jer je već potrebna nevjerojatna zasliepljenost, da se netko može utvarati, kako preko pola stoljeća može oduševljavati jedan narod možda za borbu nekakve sredovječne feudalne države, i to još na borbu na život i smrt.

Ako dakle u ovo vrieme malo i riedko govorim pred vama, moji stranački drugovi i pred cielim njemačkim narodom, onda je to samo zato, što radim, radim oko izpunjavanja onih zadaća, koje mi je vrieme nametnulo i koje se moraju izpuniti, kako bi se sudbina opet okrenula. Kad dakle imam u sebi tu volju i kad vidim, da me moj narod vjerno sliedi, ne sumnjam ni časa, da ćemo napokon uspješno izdržati vrieme kušnja i da se približuje čas, kada će nam Svemogući opet pokloniti svoj blagoslov, kao i prije za dugih vremena.

IMENOVANJA I ODLUKE MINISTRA POSTROJNIKA:

»Odlukom ministra postrojnika od 17. kolovoza 1944. broj D. p. 218-1944. priznato je Kati Vrbanec iz Topolovca, općina Sisak, kotar Sisak, udovi iza pokojnog Ivana Vrbanec, životom postradalog ustaškog zbirnika, temeljem §§ 4 i 8 zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima, pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika I. dočinovničkog razreda 1. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

»Odlukom ministra postrojnika od 18. kolovoza 1944. broj. D. p. 221-1944., priznato je Ruži Sulić iz Ševač Njive, općina Čapljina, kotar Čapljina, udovi iza pokojnog Ivana Sulić, životom postradalog ustaškog zbirnika, temeljem §§ 4 i 8 zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika I. dočinovničkog razreda 1. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

»Ustaša«, vjestnik hrvatskog ustaškog oslobodilačkog pokreta. — Izdavač i vlastnik Ustaški Nakladni Zavod. — Ravnatelj i glavni urednik poglavni pobočnik Mijo Bzik. Uredničtvo i uprava: Berislavićeva ulica 10. — Brzoglasi: Uredničtvo: 79-00, Uprava: 64-06. — Čekovni račun br. 49.456. — Izlazi tjedno. — Pojedini broj stoji 10 Kuna. — Predplate: godišnje 520 Kuna, polugodišnje 260 Kuna, tromjesečno 130 Kuna. — Tisak Tiskare Ustaškog pokreta, Berislavićeva ulica 10. — Za tiskaru odgovara Viktor Smokvina, Zagreb, Medovićeva ulica 2.

